

МИ і СВІТ

WE AND THE WORLD

УКРАЇНСЬКИЙ
МАГАЗИН

Nous
et le monde
Revue Ukrainienne

Editor:

M. Kolankiwsky
278 Bathurst St.,
Toronto, Ont.,
Canada
diasporiana.org.ua

25 с.

Р. 7

ЛИПЕНЬ — JULY

1956

27

Редактор і видавець: Микола Колянківський

Адреса для редакційної й адміністраційної кореспонденції (вплата грошей): М. Kolankiwsky, 278 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada

З М І С Т :

Розбиті серця
Йоанес Йорансен
Цікаве з української геральдики
Крим — Кавказ
Білий метелик з України
Африканське мистецтво
Куди йде людина
Вакації для вашого темпераменту
Тасмниче жіноче серце
Чи вмісте плавати?
Лікування переломів
Чому вили шакалі?
Експедиція по філат. золоте руно
Шевченко і Купіш на канад. фармак
Дієта д-ра Майо
Страви з овочів (городини)
За чашею Дейвіса
Логогриф

РЕДАКЦІЙНІ ВІДДІЛИ:

В Європі: — Євген Деслав,

Париж, Франція

В Америці: Петро Павлович,
Нью-Йорк, США

ПРЕДСТАВНИЦТВА

AUSTRALIA: Fokshan Library and Book Supply, 1 Barwon St., Glenroy, W. 9, Vic.

BELGIQUE: Ihnat Stachij, Esneux en Liege

BRAZIL: Mrs. I. Lisynetskyj, Cx Postal 428, Ponta Grossa, Parana

ENGLAND: S. W. Shewchuk, 78 Kensington Park Rd., London, W 11

FRANCE: Kolankiwskyj Mykola, 186 Bid. St. Germain, Paris VI, c. c. 876771

GERMANY: Fri. Emilie Gudz, (13a) Zirndorf, Nbg. Schuetzenstr. 4/11

ФОТО НА ОБКЛАДИНЦІ: Марія Башкирцівна, автопортрет (до нашої статті "Метелик з України" на стор. 14).

* * *

Річна передплата: для Англії й Австралії — 1 фунт, для Бельгії — 100 б. фр., для Франції — 1000 фр., для Німеччини — 10 ДМ., для Аргентини й Півд. Америки — 40 арг. пезів, для Півн. Америки, Канади і всіх інших держав — 3 ам. долари. Ціна одного числа: 25 центів.

Ціна 1 стор. оголошень: 60 дол., пів стор. — 30 дол., чверть стор. — 15 дол., найменше оголошення фірм — 5 дол.

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa.

Юрій Збанацький

РОЗБИТІ СЕРЦЯ

Ми лишилися біля вогнища. Козацькому хотілося побути зі мною наодинці, поговорити.

Якусь хвилину мовчали. Козацький, не відриваючи очей від полум'я, підкинув кілька гілок. Потім заговорив повільно, роздумливо, ніби продовжував розпочату розмову.

— По-різному складається людська любов — правду кажуть... — Козацький зітхнув. — Перед війною зустрів я дівчину. В одному інституті вчилися — я на факультеті механізації, вона — на агрономічному. Боже мій, як я її полюбив! Мені здавалося, що все, що є найкращого на нашій планеті, змістилося саме в ній. Ми ходили по місту, мов маленькі, побравшись за руки, нічого не чути й не бачили нікого. Я слухав лише її дзвінкий голосок, бачив лише її очі. Ох, і сині ж вони в неї були — не помічаю щось зараз таких у дівчат.

Одружились ми. Ні, мабуть, не було в той час щасливішої людини за мене. З дипломом інженера-механізатора, з молодю дружиною, студенткою останнього курсу, приїхав я до своїх батьків. Радошам не було

ні кінця, ні краю... І раптом — війна...

Козацький на хвилину замовк, дістав з кишені цигарку, зиркнув на великий червоний місяць над обрієм, запалив.

— Вже під Львовом я був у бою. І відразу ж поранення. Згодом зібралось нас чимало таких, що могли йти, — почали вириватися з оточення. Довго йшли за фронтом, а він усе віддалявся. В одну з ночей пройшов я з товаришами майже околицею нашого села — якось чотири кілометри в сторону і міг би побачитись з батьками, дружиною. Але навколо гриміло, чути було своїх, і я не зайшов. На ранок ми були серед наших.

Минуло довгих два роки. І ось я знову в своєму селі. Та моїх стареньких вже не було в живих. Про Наталю теж нічого не довідався — де вона поділася, ніхто не міг сказати. Довго я розшукував дружину. Після війни в інститут заїздив кілька разів — вона ж останній курс мала закінчити. Не було. В Міністерство оборони писав — може, в армії служила, в штаб партизанський — не знайшов ніде.

Передруковуємо оповідання українського советського письменника, що змальовує трагедію розлучених родин по недавній жакливій війні. — Ред.

На одну лише мить замовк Козацький, зиркнув у непроглядний степ примруженими очима.

— Потяглися роки. Робота, нові друзі. Поступово загоїлась рана. Вже не так яскраво увялилася мені дружина. І ось, ядось ідучи по вулиці, я несподівано побачив її. Аж захитався, бо кров ударила мені в голову, а серце мало не обірвалося. Побіг їй назустріч. І тільки наблизившись побачив — не вона. Дуже-дуже схожа, але не вона. Дівчина на мене не звернула уваги. Проїшла. І ноги, здається, самі повели за нею. Я йшов до того дому, куди зайшла дівчина. Було це в надвечір'я. До півночі проходив, мов сонний, по тротуару, ждучи, чи не вийде. Не вийшла.

Другого дня від самого сходу сонця я вже вартував біля її дому. І знову побачив свою дівчину. І знову йшов за нею. Разом їхали в трамваї. Довідався, де працює. Ввечері супроводив з роботи. І так з місяць, аж поки вона, нарешті, звернула на мене увагу.

Інженер скупю, але тепло посміхнувся. З будки летіли угорські журавлі, задумливою піснею сповнювали український степ.

— І ось покінчив я з своєю самотністю. З'явилися у нас дітки. Син і донька — близнята. Жили ми дружно, весело. А тут заклик: механізатори на село. Кажу своїй Вірі: "Поїду". "Тобі видніше" — відповідає. Вона в мене розумна і чула дружина.

Козацький на хвилину замовкає, ховає в тіні теплу посмішку.

— Приїхав я в один з районів. Зайшов у райком. Першого секретаря не було. Був другий. Постукав у двері. "Зайдіть" — чую. Відчинив двері і мало не зомлів від несподіванки. За столом сиділа моя Наталя. Вона з кимось розмовляла, не встигла глянути на мене, а я механічно ядось зачинив двері.

Козацький вперше за весь час своєї розповіді зиркнув на мене якимсь винуватим поглядом, потис плечима.

— Ну, що б ти робив на моєму місці? Першим моїм бажанням було — вибігти з приміщення і втекти світ за очі. Але я відчув і інше — ніяка сила не відірве мене тепер від неї: адже це моя Наталя, дружина моя. Скільки разів вона мені снилась, иликала до себе, я не йшов, а біг їй назустріч, задихаючись, і ніяк не міг відшукати її. В мене вже була нова сім'я, я любив свою дружину, цінував її, і одночасно інколи на мене находило таке, що йшов би світ за очі, шукав би не знаю кого й чого. Я знав — то сум, невимовна туга за нею, за Наталею. Я не знав, де вона, що з нею. То мені здавалося, що її немає в живих, і я намагався увітати собі її в останні хвилини життя. Намагався і не міг увітати. Що могло трапитися з нею? Адже коли б була жива — не згубилась би безслідно. В село б моє приїхала, написала б. По всіх фронтах шукала б і знайшла б. Щоб розлюбила, забула? Ні, не могло того бути... Ці думки ятрили мені серце, стискували його жалем і болем, і я не знаходив собі місця. Інколи я на-

віть сам собі докоряв, що зрадив пам'ять дружини, і тоді жалкував, що одружився вдруге. Але те все проходило. Я тверезо дивився на життя: живий повинен думати про живі справи. Мені було радісно бачити поруч дружину, знаходити в ній щось спільне з Наталею...

І ось тепер я побачив її, живу й здорову. Що ж діяти? Моя голова ішла обертотом, а мозок відмовлявся працювати.

Місяць побліднів, вже високо підбився вгору, тьмяним світлом окрасив степ. Ужкала десь у видолінку хижо сова, переморгувались фарами трактори.

— Я зрозумів: тепер, коли я зустрів її, уже ніяка сила, ніщо не розлучить мене з нею. Адже вона моя дружина, і ніхто з нас не винен у тому, що так жорстоко насміялася над нами доля. Та враз мене ошелешила інша думка. А може, Наталя не захоче навіть признатися? Може, вона свідомо не шукала мене, свідомо забула? Серце похолонуло від тієї думки. Так воно, певно, й є. І мені захотілося піти звідсіль, і на очі не потрапляти їй, не знати гіркої правди. Хай краще образ її залишиться в моїй душі чистим і незаплямованим, таким, як усі ці попередні роки, коли мучив мене і цією мукоту приносив щастя.

Саме в цей час з кабінету вийшов вивідувач і знайомий голос покликав:

— Зайдіть, будь ласка.

Вже й не пам'ятаю, як переступив. Наталя глянула на мене і її очі враз стали великі і перелякані, що мені здалося, ніби

вона зараз закричить таким голосом, як би до неї ввалився розбийник з ножом. Повільно звелася на ноги, мов сліпа, розводячи перед собою руками, похитуючись, пішла на зустріч.

— Степан? — прошепотіла з боєм.

— Я.

Вона скрикнула, немов поранена, впала мені на груди, обвила мою шию і заридала. Я пригортав її безтямно, цілував у мокрі очі.

— Наталю, рідна моя, люба моя...

— Степане, Степаночку... — з боєм шепотіла вона. — Ти — живий? Ну, як же я так? Степаночку... Чому я повірила?..

Козацький говорив тихо, ніби сам з собою, немов сидів над погасаючим вогником один. Певно, він не помічав мене у ті хвилини. Місяць вже високо підбився вгору, з чорного став срібним, залив блідим світлом і степ безмежний, і весь небесний простір. З вагончика доносився голосний свист і хрюпіння Ониська та хтось тихо і задумливо співав "Сумнів" Глінки, і пісня ця була такою доречною до розповіді інженера.

Українські радіослухачі!

Слухайте кожної неділі в год. 8.30 — 9.45 вранці мистецької української радіопередачі

ЮРІЯ ЛАВРІВСЬКОГО

на хвилі W. W. O. L. — 1120

— Так, ми знову обняли одне одного. І знову гарячою любов'ю билися наші серця. Ми сиділи поруч, трималися за руки, дивилися в очі і не могли надивитися. Переді мною була колишня Наталя, моя весела дівчина з синіми-синіми очима. Лише змужніла та блакить в очах помітно витиснули прониклива задума і допитливий розум. Довго ми не знаходили слів для розмови.

— Ти живий, Степане... — згодом, вже спокійніше, сказала Наталя.

— Хіба ти цього не знала?

— Звідкіля могла про це я знати?

І вона розповіла про те, як в один із важких днів сорок першого року до моїх батьків зайшов мій однополчанин і розповів про мою загибель.

— Я не повірила, — говорила Наталя. — Побігла до штабу — виявилось, це дійсно була твоя частина. І командир мені підтвердив те ж саме. Другого дня померла з горя твоя матуся, захворів батько. А тут швидко фашисти прорвалися до району, і я пішла на схід. Але в моєму серці ти завжди був живим, Степане.

Вже не пам'ятаю, скільки ми так проговорили. В двері спочатку стукали, Наталя нікому не дозволяла заходити і з часом нас і турбувати перестали. Нараз вона сполошилась, звелася на ноги.

— Що ж ми тут сидимо? Пішли додому...

Я слухняно йшов із нею. Мені було дивно — десь була в мене інша домівка, сім'я, яку я з часом збирався забрати на нове місце роботи, і ось раптом

— неждано-негадано — потрапив до свого справжнього дому. Адже Наталя сказала: ходімо додому. Так, як говорила колись, коли ми допізна засиджувалися з нею у нашому селі на березі невеличкої річки.

Йдемо вулицею. Наталю тут знають усі — вітаються, вона змушена весь час спинятися, відповідати на питання. Але й мені не дає мовчати: я змушений розповідати про своє життя, про службу в армії, про все те, що зі мною трапилось за ці останні десаток з лишком років.

Розповідаю не поспішаючи, все до подробиць. Я ще блукаю по складних і нескінченних шляхах війни, а вже з острахом заглядаю в післявоєнні роки. Це ж обов'язково доведеться говорити про своє одруження. Але як на це подивиться Наталя? І говорю й говорю — ніяк не хочу розставатися з буремним військовим часом.

Проходимо повз школу. Дзвінок заливається веселий дзвінок. З дверей вибігають школярі. Одна з дівчаток відривається од гурту, пташкою летить нам назустріч. З розгону потрапляє в обійми Наталі, довірливо тиснеться рожевим личком до жінки. В мене йокнуло серце.

— Донька, — задумливими очима зиркнула на мене Наталя.

Невже? Невже моя дитина стільки років жила без батька? А я був майже поруч, жив з ними на одній землі, в одній республіці, і не розшукав їх, не придумав нічого іншого, як спружитися вдруге і зажити

собі тихим та спокійним життям.

— Мамо, а я на співанку лишаюсь, — сказала дівчинка, з подивом і настороженістю глянувши на мене синіми оченятами.

Я шукав у дівчинці чогось свого, а на мене дивилась Наталя, така, якою вперше побачив її в сорок першому році.

Дівчинку кликали подружки. Вона як підлетіла, так швидко і зникла в гурті.

Ми йшли далі. Мовчали. Мені хотілося розпитати про дівчинку, але я не смів цього зробити. Наталя чомусь теж не хотіла про це говорити — певно, в душі була ображена на мене, не могла простити моєї байдужості.

— Ось ми й прийшли, — сказала Наталя.

Зайшли в квартиру. Тут було прохолодно, тихо — я відразу відчув подих тієї затишності, яку так любила Наталя.

Не встиг і оглянутись, як відчинилися двері і з сусідньої кімнати вибіг хлопчик років чотирьох-п'яти. Біловолосий, пухкенький, з круглими карими оченятами й носом-гудзиком. Штаненята тримались на одній перекрученій шлейці, друга тяглася позаду, обірвана.

— Мамо! Мамо! — зрадів він. — Ти вже прийшла?

— Прийшла, синку.

Наталя підхопила на руки хлопчика, поцілувала в рожеві щічки. Я бачив, як з напівзаплющених Наталиних очей нестримно лилися слози. Вони мене й прикували до місця. Коли б не помітив тих сліз — ніяка сила не втримала б мене в кімнаті, де я, як виявилось,

**УКРАЇНСЬКА МОЛОЧАРНЯ
GREEN VALE
DAIRIES LTD.**

**3156 Dundas St., W.
Toronto, Ont.**

поруває знамените молоко і молочні продукти, а також першоякісне м'ясожене.

Просимо замовляти телефоном ч. **RO 7-1728**, або домогатися в усіх крамницях!
Доставляємо до домів!

міг бути лише гостем, та й то тим, що не приносить радості.

Наталя поставила хлопчика на ноги.

— Татко швидко прийде, — сказав хлопчик і підступив до мене. — Ти — шофер? — питає.

— Шофер, — кажу.

— А я відразу вгадав.

Я розумів — Наталя давно вже не моя, вона мати сім'ї і дружина іншого. Йй, певно, не легко було все це показувати мені. Та вона чесна і відверта, якою я знав її колись. Нічого не сховала — поклікала до хати: дивись, мовляв, знай про все. Я хотів було приголубити хлопчика, але він рішуче відіпхнув мою руку.

— Я не маленький.

— Скільки ж тобі років? — питаю.

— Чотири. А ще коли не було Нового року — було три. А ще раніше мене зовсім не було.

Наталя ніби й не чула нашої розмови, мов сонна, снувалася по кімнаті. І мені захотілося сказати все й про своє життя.

J. BOYKO
 Real Estate & Business
 Broker
 383 Roncesvalles Ave.
 Toronto, Ontario
 LE. 4-8821
 Великий вибір хат, бизнесів
 і фармів.

— А в мене теж є такий хлопчик, як ти. Максимком його звуть. А тебе як?

— А мене, коли купили, то Степанком назвали.

— Степанком? — мимоволі здивувався я.

— А чому Степанком — ти не знаєш, синку? — промовисто глянула на мене сумовитими очима Наталя.

— Бо так гарно, — низав плечима хлопчик. — А в мене й сестричка є — похвалився. — А в твого Максима є сестричка?

— Є й сестричка. А твої сестричці скільки років?

— Не знаю, — з жалем зиркнув хлопчик на маму.

Наталя зрозуміла моє питання.

— В сорок четвертому вона народилась...

Я важко сів на стілець. Задумався. Треба було йти, але ноги не несли, не слухалися мене. В моєму серці знову спалахнула любов до Наталі, та любов, що ледь жевріла під попілом часу і лише інколи, коли вітер спогадів роздмухував жарини, пекла вогнем і ятрила. Я відчував, що безсилий від-

ступитися від неї, залишити, знаючи, що вона жива, що вона ходить по землі, дихає одним зі мною повітрям, дивиться на те ж саме сонце. До того ж, я мав моральне право бути з нею — адже вона моя дружина.

— Наталю! — кажу. — Сядь на хвилину, подумаємо.

Вона покірно сіла навпроти, з острахом і занепокоєнням дивилась на мене. Мені чомусь здалося: коли б я лежав мерцем на лаві — певно, з такою ж любов'ю і мукою дивилась б вона.

— Як же нам жити далі? — питаюся ніби сам у себе.

— Не знаю, Степанку, — відповідає задубілими устами.

— Я ніколи не перестав любити тебе, Наталю, — кажу, дивлячись у її повні муки очі.

— І я тебе, Степане, — відповіла вона.

Я бачив — вона говорить правду і їй так само важко, може, ще важче, ніж мені.

— А... його? — питаю, не відриваючи погляду.

Вона безсило опускає очі.

— Дітей люблю. І він теж... не чужий. На тебе схожий...

Я здригнувся. Перед очима постала Віра. Довірлива, добра, ніжна. І я відчув, що вона мені теж не чужа. Мені не хотілося завдати їй болю, розбити її спокій і щастя.

Наталя читала мої думки.

— Мені моторошно, Степанку. Я знаю — в нас неvistачить сили розстатися. Але ж своє щастя нам довелося б повернути такою ціною...

Я мовчки киваю в знак згоди головою.

— Ось що поробила війна, — тихо говорить Наталя.

Ми мовчимо. Мозок мій працює напружено. Ось воно щастя — більше не палитиме мені серця гарячим вугіллям, прикритим попелом часу. Але хіба від того спокійніше буде на душі? Чи не розкинемо ми власний біль по чужих серцях? А розкидавши — чи позбавишся його сам?

Рішення визріває в моїй голові поступово, але впевнено. Я дивлюся на Наталю — вона сидить зів'яла, задумана, ніби пригломшена своїм щастям. Але хіба щастя пригломшує? Ні, видно, пізно, дуже пізно ми зустрілися, щоб усе починати знову, спочатку.

Рішуче зводжуся на ноги. Підходжу до Наталі, рвучко цілую її в холодні уста, в гарячі щоки.

— Прощай, Наталю!

Вона враз пружно зірвалась на ноги, тривожно дивиться в очі.

— Ти що надумався?

— Не можна нам... Не можна, Наталю.

Вона безсило опустилася на стілець. Тяжке ридання рвалося з її грудей.

— Я ніколи не забуду тебе, Наталю... Не винні ми з тобою... Пробач за все, рідна.

— Ти мені пробач...

Чужими ногами я прямую до дверей. Наталю простягає услід мені руки і, певно, не має сили звестися на ноги. З сусідньої кімнати виглядає малий Степанко.

— Дядю шофер! — гукє він. — Ти куди ж утікаєш?

— Будь здоровий, Степанку, — кажу, відчиняючи двері.

Побачив тільки, як упала головою на руки Наталю, як затряслися її плечі в риданні, але вже ніяка сила не могла повернути мене назад. Поривно зачиняю двері і, немов божевільний, вибігаю на вулицю...

Козацький замовкає. В попелі жевріє жар, то загасає, то поблискує і шипить, з неба задумливо прислухається до степу місяць, трактори гудуть у вибалку, і ходять, скрадаються нечутною ходою по пришиклішому полю таємничі тіні.

З середини неба зірвалась зірка, блискавкою прописала слід до самого виднокругу, лише одну невловиму мить багрянела та жива і тремтлива смуга в нічній пітьмі і, так само як спалахнула, так раптово й погасла. Блимнула жаринка у вогнищі. На сході ледь помітно розгортав завісу новий бадьорний ранок.

ЧИ ЗНАЄТЕ, ЩО...

— Німки зуживають річно 2 мільйони кримських шкірок, тобто майже половину світової продукції. На одне хутро треба 25 кримських шкірок.

— У Лондоні зроблено операцію одному робітникові, вставляючи замість пошкодженої шлункової артерії — rurку з орлюну (одна з останніх продукцій нильону).

— Вже продаються грубі простирадла з нильонового трикоту. Їх легко прати і вони швидко висихають, отже не треба мати традиційних три пари на кожне ліжко.

ЙОАНЕС ЙОРАНСЕН

Як колись, у давнині, малювали географічні карти далеких країн, подаючи на них рисунки дивних звірат, легендарних створінь і всього найцікавішого, так і сьогодні є рід туристичних карт, що є одночасно рекламами, на яких пишуться старовинні замки, чудові церкви та все, що може зацікавити відвідувача.

На такій карті Данії, на одному з островів, є нарисовані два обличчя — портрети двох данських письменників, найвишарпаних репрезентантів данської літератури. Поміж замками, каменями, бочками сиру й масла і т. д. Це славний казкопівець Андерсен і незрівняний біограф Йогансен. Обидва вони народились на тому самому острові.

До кінця травня ц. р., тобто до часу, коли закінчив він свій земний шлях 90-річним старцем, Йорансен уже постійно жив у своїй батьківщині, в домику, що його він дістав як національний подарунок від

своїї нації. Останніми роками він не писав нових творів і тільки раніше його писання перекладались на чужі мови.

Раніше він залюбки жив у своїм улюбленім Асізі в Італії. Звідтіль він підтримував перед останньою війною доволі тісний контакт з нашим великим Мітрополитом Андреем. В Асізі Йорансен зазнавав великої пошани. А й свою світову славу він здобув книжками про св. Франца з Асізі, що їх перекладено майже на всі мови світу.

Син моряка, Йоганес — незвичайно талановитий, студіював у Копенгазі. Цікавлячись новими думками, він попав під вплив морального анархіста Жоржа Брандеса. Це був дуже гостроумний, рухливий і безоглядний літературний критик, що його твори сьогодні вже призабулися і думки вже не видаються ні глибокими, ні мудрими. У той час він був ідолом молоді. Проголошував атеїзм, моральну байдужість, егоїзм, довільне заспокоювання

Йоганес Йорансен (Johannes Joergensen), народився на острові Фунен у лютеранській родині в 1866 році, в 1896 перейшов на католицизм. Його найвідоміші твори: "Св. Франц з Асізі", "Подорожня книжка", "Правдиве життя", "Св. Катерина з Сієни", "Францісканські прощі", "Проща мого життя", "Шлях на Альвери".

змислів — “надлюдину”. Брандес був з походження німецьким жидом. Йорансен ще тим більше прив'язався до нього, бо Брандес дуже відзначував його поезію. Згодом Йоанес сам публічно признався, яку зруйновану душу мав він у тому часі.

Закінчивши науку в Данії, Йорансен виїхав за кордон продовжувати студії. І там, у старовинних містечках південної Німеччини, він уперше пізнав чар християнської минувшини. Побуваючи в Італії, він захопився св. Францом з Асізі. Приздумався над суттю християнства і відгребав з глибини свого серця приспаній ідеалізм. Його характер змінився і він став глибоко віруючою людиною.

Появилися його перші прозові твори, що внутрі є також глибокою поезією: романи, притчі, щоденники з подорожі, оповідання. Але щойно книжки, присвячені св. Францові з Асізі принесли йому міжнародню славу. Як завжди, першою віднайшла його Франція. Опісля почали перекладати на різні мови все, що він написав до того часу. Але ніщо не перевищило успіху його “Життя св. Франца з Асізі”, написаного на основі багатого історичного матеріалу.

Це не є звичайне собі “Життя святих”, яких є чимало в релігійній літературі. Це новий рід літературного твору. Наукове підґрунтя, глибока пси-

хологія, насиченість філософськими думками, незвичайна ознайомленість з епохою і місцем дії, особисті духові переживання — все це, поєднане з глибокою вірою письменника, створило архитвір. То не є ні девоційно-солодка мрійливість, як у багатьох інших письменників того жанру, ні сухий каталог фактів, переплетених моральними науками. Це продукт світлого й модерного розуму, поданий рукою мистця пера.

Новий літературний жанр, започаткований Йорансеном, прийнявся швидко в світовій літературі і майже кожний визначний романіст у Франції, Англії, Італії й інших західних краях — уважав з того часу свою творчість неповною, поки не написав якогось свого “життя святих”. Уважалось, що не є добрим психологом і не є повним мистцем той, хто не змалоє своїм мистецтвом того найглибшого прояву людської вартості й глибини, що ним є святі.

Коли скінчилась перша світова війна, стала славною книжка Йорансена про св. Катерину із Сієни. Ще під час війни широкий розголос мали його книжки, де він виступав проти неморальних німецьких методів провадження війни.

Але чи не найбільший успіх мав Йорансен книжкою, в якій описав своє власне життя і зібрав увесь свій довгий досвід.

Свою творчу діяльність закінчив біографією шведської

визначної жінки з часів середньовіччя — св. П'єрчини, яка свого часу мала великий вплив на Захід та своїми подорожами й заінтересуванням заторкнула й наші землі.

Данський народ не є ентузіастом. Це радше дуже твердий і впертий трудівник на полі щоденних реальних досягнень. Але коли іноді вибухає полум'ям, то це полум'я розливається широко. У XIX сторіччі різьбар Торвальдсен, філософ Кіркегард і казкар Андерсен вславились по всьому світі. У

XX столітті Йорансен став національною славою й одним з визначних лідерів християнського відродження в світовій літературі.

Дуже цікаві його взаємини з патріархом цього відродження французьким генієм Леоном Бльоа, що також колись перебував у Данії.

Фрагменти з прологу до Йорансенової св. Катерини друкувались колись в українській мові у львівському журналі "Дзвони".

З КНИГИ ПРИРОДИ

Нема троянд без колючок — так звикли говорити. Але це не зовсім так. Виходець з Південно-Східнього Китаю повзуча троянда з білими або блідожовтими квітами зовсім не має колючок. Ця троянда росте також на півдні Франції.

**

Золота рибка походить від одного з видів карасів Східньої Азії. Спочатку її розводили просто для їжі, але поступово породу поліпшували, поки вона не стала прикрасою акваріумів.

**

Струс — величезний птах, страшний, коли він нападає на ворога. Удар лапи струса в кілька разів сильніший удару кінського копита. Але струсь нападає лише на тих істот, які нижчі за нього на зріст. Варто людині підняти над собою палку з шапкою, і струсь, злякавшись, відступить.

**

Так звана пташка-швачка не в'є своє гніздо, як усі пташки, а швиє його з кількох листків. Спочатку вона готує нитки, скручуючи їх з волокон різних рослин, павутиння, ниток шовкових коконів. Потім пташка пробиває дзьобом дірочки по краях листків і швиє їх. Утворюється своєрідний мішечок. В середину його пташка кладе волокно, волосся, пух, і гніздечко готове.

**

Барліг ведмеда, що спить зимовим сном, іноді можна знайти по слідах білки або лісової миші. Ці маленькі звірята наважються спустатись у ведмеже лігво і скубуть з нього шерсть, щоб утеплити нею свої норки.

ЦІКАВЕ З УКРАЇНСЬКОЇ ГЕРАЛЬДИКИ

Про тризуб

Існує понад тридцять научних теорій про первісне значення тризуба, опрацьованих українськими й чужими вченими (переважно німецькими, французькими й російськими), однак досі немає ще остаточного й безсумнівного висноження цього таємничого питання.

Існує також кілька научних теорій про походження тризуба (грецька, скандинавська, кельтійська, східна, староукраїнська тощо), однак досі немає ще однозначності в цій справі, хоча в останніх часах починає перемагати погляд, що тризуб прийшов в Україну з круга класичної, середземночорноморської грецької культури і до цієї думки прихильються переважно українські вчені.

Тризуб являється тільки тоді гербом, коли він зображений золотою барвою та вміщений на блакитному щиті, бо герб мусить мати бодай дві складові частини: гербову фігуру ("титло") і гербовий щит іншої барви, а всі інші однобарвні й безщитні зображення тризуба це відзнаки, знамена, національні емблеми, верховні знаки, державні інсигнії, тощо, але не герби.

Тризуб, затверджений Центральною Радою 22 березня 1918, властивим гербом не був, хоч і його так мильно назва-

но, бо законом не означено його барв і не вміщено на гербовому щиті, а крім цього не встановлено його одностайного вигляду та рисовано відмінно на великому й малому державному "гербі", банкнотах, поштових значках, військових відзнаках, тощо.

Рисунок великого й малого державного гербу (точніше: верховного знаку!) Української Народньої Республіки виконав не Ю. Нарбут, як це звичайно твердиться, тільки В. Кричевський, а Ю. Нарбут виконав герб Української Держави за гетьмана Павла Скоропадського — "лицаря-козака з мушкетом", який був українським національним гербом у 17-ому й 18-ому століттях.

Тризуб, стародавнє родове знамено київської династії, стався гербом у повному геральдичному змислі шойно в двадцятих роках нашого століття, коли в загальному вжитку вміщено його на блакитному щиті, і ця подія являється гарним оновленням геральдичного звичаю середньовічної України, коли то бояри вміщували свої старі знамена на геральдичних щитах, а наші королі й князі затверджували їх як родові герби.

Тризуб є серед сучасних національно-державних європей-

ських емблем найстаршим під оглядом історичної приналежності своєму народові знаком, бо, напр., одно- й двоголові орли в гербах Німеччини, Австрії, Росії, Іспанії і т. д., хоч вони й римсько-византійського походження, стали вживатися серед цих націй як державні

емблеми значно пізніше, як це було з тризубом в Україні.

Місця знахідок тризуба на пам'ятках речевої староукраїнської культури розкинуті по всій Україні: в Галичині, на Подляшші, Волині, Сіверщині, Київщині, Донеччині, Кубанщині та в Криму.

Мандрівка по Рідному Краю

КРИМ — КАВКАЗ

Щоб потрапити залізницею з Сімферополя, Кримської області, до Сочі, потрібна ціла доба. Поїзд повинен пройти по великій частині України і Північного Кавказу, під горами в тунелях, щоб вийти на берег Чорного моря і прямувати узбережжям до Сочі. А тимчасом Крим і Кавказ межують — їх розділяє лише невелика Керченська протока шириною від 4 до 15 кілометрів. Коли ми дивимось на карту, ми, справді, переконуємося, що цю відстань дуже легко можна подолати навіть на звичайному човні, витративши на це кілька годин. Влітку тут ходить пором, курсують пароплави, зв'язуючи узбережжя Криму з Таманським півостровом. Та не завжди можна користуватися цими способами пересування. зокрема взимку. Крім того, береги в цих місцях заболочені, подекуди є стрімкі скелі.

Довелось вишукувати ефективніший спосіб сполучення берегів. Цей спосіб знайдено: на обох берегах прокладено залізничні колії — одна йде до протоки від Керченського вузла, а друга — по Кавказу.

Поїзд підходить по рейках до берега, і тут потрапляє на дизельелектрохід: на борту його є залізнична колія, на яку вміщується цілий ешелон. Дизельелектрохід йде до другого берега, поїзд переходить на рейки і йде своїм маршрутом.

Великі роботи проведено на обох берегах Криму і Кавказу. Тут у важких умовах прокладено залізницю, зроблено насип, побудовано спеціальні мости, на Кримському боці збудовано станцію "Крим", на кубанському — "Кавказ". Випробування дало добрі наслідки. Тепер прями поїзди — товарні і пасажирські — курсуватимуть цим найкоротшим шляхом з Криму на Кавказ і навпаки, економіячи вугілля і час. Шлях від Сімферополя до Сочі скорочується тепер майже на тисячу кілометрів.

МОРСЬКІ ЧАЙКИ НА ДНІПРІ

Ще недавно кияни захоплено спостерігали з набережної незвичайних для наших місць птахів. Великі, з білосніжними грудьми і чорними крилами, вони поважно літали над Дніпром, іноді сідали на воду і,

пропливши за течією знову злітали в повітря.

— Невже це мартини, морські чайки? — запитували один одного зацікавлені спостерігачі.

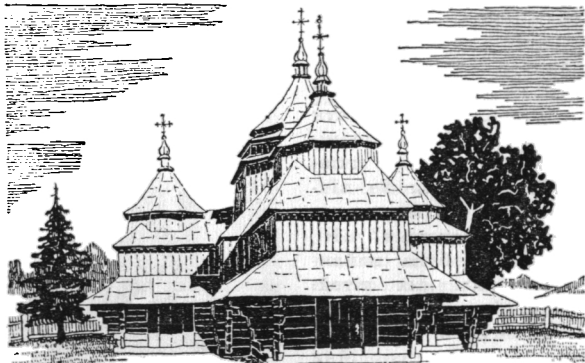
Справді, це були мартини, яких звуть клушами. На Україні вони з'являються тільки під час сезонних перельотів весною і восени. Гніздяться клуші далеко на півночі, головним чином у тундрі, а зимують на півдні.

До місць гніздування чайки

не поспішали. Адже весна у тундрі, та ще така пізня і холодна, як нинішнього року, — настає повільно. Тому й не дивно, що птахи подовгу задержувались на шляху свого перельоту, ще в червні кружляли в Києві біля пристаней, підбирали мертвих рибок та іншу поживу. Згодом північні мандрівники подолали тисячкілометрову відстань і тепер, коли настало літо, вже побудували гнізда та виводять пташенят у себе "вдома".

Дозволяємо собі запропонувати Читачам "Ми і Світ"
щойно випущений нами альбом

ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

Це 48 сторінок ілюстрацій найдорожчих пам'ятників українського архітектурного мистецтва (72 церкви з усіх земель України), — на найкращому папері, за ціну

ТІЛЬКИ 1-ГО ДОЛЯРА!

Просимо всіх, хто купить цей альбом, щоб показав його своїм знайомим і намовив їх замовити його й для себе, а в першу чергу для своїх дітей, які не бачили вже цих чарівних скарбів на нашій Рідній Землі.

Замовляйте в адміністрації "Ми і Світ".

БІЛИЙ МЕТЕЛИК З УКРАЇНИ

Вулицями Парижу бігла жінка з непокритою головою, білі пасма волосся спадали на її розгублені очі. Це не була жебрачка, її пом'ятий одаг шився в доброго кравця.

Вона зупиняла кожного прохожого: "Скажіть, пане, скажіть мені, — Муса не змерла, правда?"

Але дійсність була дійсністю, — Муса померла. Два дні тому шість білих коней, покритих білою попоною й запряжених у білу повозку, що вгиналася під тягарем білих рож, завезли її тіло на цвинтар Пассі.

Хто була ця дівчина, що її надармо старалася вирвати смерті її мати, що її найславніші поети й малярі з такою пишністю відпроваджували на вічний спочинок? — Чи може творець якихось шедеврів? Ні, більше цього. Це була найвизначніша з невизнаних дітей: Марія Башкирцівна, що її найближчі звали Мусею.

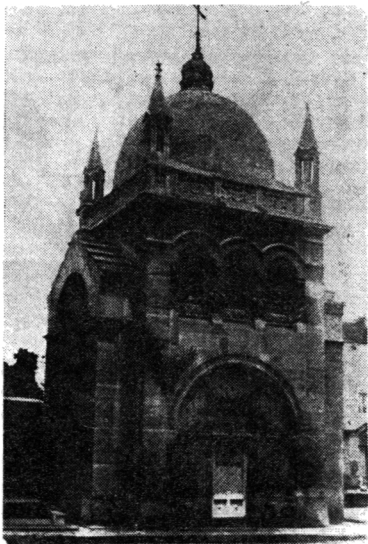
Сімдесят два роки, дві війни й одна революція нас ділять від того непорочного похорону. Що залишилося по цій померлій 24-річній дівчині?

На кладовищі Пассі, що височить над пляцом Трокадеро, здалеку помітний незвичний тут надгробок з візантійською куполою. Сторож уже не має ключів до залізних дверей і тільки ззовні можна оглядати

цю незвичайну гробницю, що заповнена сивим світлом, яке продирається через брудні шибки.

Коли око при звичається до сутіні, побачите на стінах гробниці старовинні акварелі й зеленкуваті малюнки. Ще згодом із здивуванням помічаєте устаткування малярського ательє: мольберт, палітра, стілець.

Здавалось би все це навіки завмерло. Та ні, тут є життя. Ось на плиті її могили свіжі фіялки. Хтось кидас їх тут що-

Надгробок М. Башкирцівної в Парижі

дня. Кокетливу Мусю люблять ще й сьогодні.

Вона не здобула тієї слави, про яку мріяла. Бодай не дали їй її картини. Зате дало їй славу те, що було в ній найбільш ефемерне: її життя, її коротке життя сухотниці. Декілька тижнів тому опубліковано на французькій мові її щоденник. Це найзворушливіша сповідь, яку можна зустріти.

Ніса з 1872 року в нічому не була схожа на Нісу, що її знаємо сьогодні.

Це не був пляж, це був балкон, оточений скелями, де приїжджалося зачерпнути блілого проміння зимового сонця, — коштовного лікарства проти космополітних збуджень і уявних сухот.

Одного осіннього ранку Англійська променада збудилася від незвичайного галасу. Це під ч. 57 цього славного бульвару спроваджувалася нова родина, що приїхала з України. Там була жінка, пані Башкирцева, енергійна тета пані Романова, напів спаралізований дідусь Бабаник, його лікар поляк — Валіцький, дві малі дівчинки, малий хлопчик і ціла хмара послугачок. В Україні, на своїх землях, залишився сам Константин Башкирцев Його ж родина пересувалася враз з сонцем: взимку знаходила його в Італії — у Фльоренції, Римі чи в Неаполі, навесні наздоганяла його аж у Парижі, а коли приходила осінь відшукувала його в Нісі, у просторій віллі

Марія Башкирцівна
(фотографія)

“Аква-Віва” при Англійській променаді.

Чи Башкирцеві мали достатки, що дозволяли б їм на такі подорожі? Різно бувало. Інколи з грішми було важко і тоді приходилось просити кредиту у фірмах або заставляти дорожочинні речі. Опісля в Україні продали село чи вирубали ліс і знову були гроші. Тоді обов'язково купувалася дорога сукні в найкращих тоді домах моди — Ляферіє чи Ворта.

Умебльованим у віллі був тільки один сальон. Там пишались пальми, евкаліптуси, ведмежі шкури, святі образи на стінах, самовари і піаніно.

Ця родина, розпорошена по всій Європі, мала, однак, один центр, біля якого сходилися всі їхні надії і мрії. Це була маленька дівчинка, що її охрестили іменем Марія, але кликали, залежно від гумору, — Мусею, Мухою або й Мухкою.

Ще в Україні сказав раз старий жид до пані Башкирцевої: Ти матимеш двос дітей. Син буде, як усі люди, а доня — то буде справжня зірка.

Він не дуже помилився, Маруся була вже змалку вибранцею долі.

Маючи п'ять років, вона часто надавала на себе материні мережки, завітчувала русе волосся цвітами і танцювала посеред вітальні. Тоді всі в хаті, починаючи від матері, аж до садівника й кухонної послугачки, покидали роботу і приходили любитися її танком.

У дванадцять років дитина перемінилася в чарівну дівчину. Малу ростом, але гарно збудовану, з чудовим довгим волоссям і сіро-блакитними великими очима.

У Нісі всі її знали, бо вона тільки про те й думала, щоб звертати на себе увагу. Одягалася в усе біле і їздила променадою в білій повозці, що її тягли двос білюсеньких поні. Обабіч дороги всі прохажі ставали, кивали руками, сміялися. Так її й прозвали "біле створіннячко".

Про неї розказували тисячі історій. Казали, що спить в ліжечку, яке має форму мор-

ської черепашки і її кімната схожа на пуделко від рукавичок. Вдоволяли всі її забаганки. Купували перегонового коня тільки на те, щоб могла одягати джочейський одяг.

Усі її витівки завжди закінчувались ствердженням: "Цей вітрогон ніколи не одружиться!"

Але Маруся була іншої думки. Деякий час її амбіція вагалася поміж танком і світовим життям. Опісля вона вирішила, що не буде балериною, але її чоловік буде принцом, або бодай дуком.

У віці, коли ще звичайно молоді дівчатка граються ляльками, вона закохалася в англійському дукові, дукові Гемилтону.

Він носив монокля. Дикі вуса недбало й зухвало спадали з його губ. Його розмова? Муся не могла б була сказати, наскільки захоплювала її бистрота його розуму, бо він ніколи не говорив до неї ні словечка.

Але, щоб тільки згадати ім'я свого коханого, вона сказала раз до гувернантки, показуючи на якогось вугленоса:

— Він дуже нагадує дук Гемилтону, правда?

Учителька була згіршена. Хіба ж це чемно порівнювати вугленоса із шляхетним англійським аристократом?

Але в декілька днів згодом гувернантка муркнула байду-жим тоном:

— Знаєте, що дук Гемилтону одружується з одною княжною?

Муся побігла, щоб записати в своєму щоденнику: "Мені здавалося, що гостре лезо прошило мої груди. Я почала тремтіти так сильно, що ледве тримала в руках книжку. Треба було кілька хвилин, щоб я дещо заспокоїлася."

Перша ідилія Марусі Башкирцівної розвіялася.

**

У своєму щоденнику, від тринадцятого року життя, Маруся, кожного вечора записувала події дня, думки, що зроджувалися в її дитячій голові й таємні мрії свого дуже ніжного серця. Дивна суміш, де наївність завжди межувала із скороспілістю, що потрапила звести навіть найбільших, таких як Моріс Баррес і д'Аннунціо.

— Він ще тут, — крикнула родичка Діна, відхиливши завісу.

Маруся підбігла до вікна. Справді, молодий чоловік все ще сидів посеред пляцу, напроти готелю.

— Ті римляни справжні нахаби! — крикнула злісно. — Яке зухвальство сліdkувати за мною на вулиці, а опісля висиджувати під моїми вікнами!

Та все таки вислано служницю за відомостями. Коли ж вона повернулася, мало її не задушили, ледве встигла промовити:

— Цей пан, це граф Петро Антонеллі. Він родич кардинала, державного секретаря Ватикану.

"Зустріч" — картина М. Башкирцівної з Люксембурзької галереї в Парижі

Наступної п'ятниці в Капітольському театрі був масковий бал. Найкраще товариство Риму має звичку бувати на тому балі. Для 15-річної дівчини немає там місця, але Марусі байдужі конвенанси. Надобавок, вона тут чужинка. Вона вдягається в туніку з чорної гази, що спадає назад, творячи "найчарівніший капюшон світу". Правда, їй товаришить мати, але її вона швидко залишає в заглибині однієї льожі.

І ось вона сама одна посеред чоловіків, що безсоромно повп'ялювали в неї очі. Їй стає страшно. Нараз один з них бере її під руку і веде через сальони. Хоч він у масці, вона відразу пізнає, що це її поклон-

ник, якого вже потайки називає своїм "кардиналиком".

Вони бавляться разом. Він розказує їй, що має всього шістнадцять років, що втік з батьківського дому, де йому нудно, що вживає життя по саму шию та що дуже закохався в біленькій дівчинці, що її зустрів на вулицях Риму...

Тієї ночі, замкнувшись у своїй кімнаті, Маруся Башкирцівна вже уявляє собі, що вона одружена з "кардиналиком", буває в найвищих салонах Риму, замішана в найсекретніші інтриги. І вона присягається, що кардинала Антонеллі — свого майбутнього вуйка, зробить папою.

**

Але зараз опісля Маруся мусить вертатися з родиною до Ніси. Петро Антонеллі, заливаючись сльозами, обіцяє приїхати до неї.

Вони не зустрінуться вже більше ніколи.

З одного листа довідуємося, що його сувора римська родина спротивляється подружжю. Офіційним претекстом була різниця релігій, родич кардинала не може одружитися з православною. Але справжньою причиною було те, що Антонеллі, засягнувши інформацій про родину Башкирцевих, не захотіли входити з нею в родинні зв'язки.

**

Граф Лярдерель, що його Маруся прозвала "граф Біжу" — це був елегант, авантюристик.

Його вуса були піністі й русі, як шампань, але характер його обличчя і холодним сірим очам давало шатенове волосся. Натомість зуби були золоті, бо свої власні він швидко зужив "пожираючи родинне золото".

Його родина зовсім не спротивлялася подружжю з Марусею, навпаки, підтримувала цей плян. Але одного дня вислала до Башкирцевих свого посередника з пропозицією, щоб вони заплатили довги молодого графа. Сума невеличка, — всього мільйон франків у золоті!..

**

А в міжчасі Маруся занепадає на горло. Її прогулянки білими поні по променаді, танці й ночі, що їх програвала на арфі, сидячи на своєму бальконі, прийдеться дорого заплатити. Та наразі ще нічого поважнішого не загрожує її здоров'ю.

Тепер їй сімнадцять років. Вона покидає Нісу і переходить враз з родиною жити до Парижу, до просторого апартаменту при авеню Монтень.

Чимало людей, земляків з далекої Батьківщини, буває в домі Башкирцевих, але Маруся не любить гучного товариства. Вона волить тихі ночі, коли всі вже поснули. Тоді витягає свого невідступного товариша — свій щоденник.

Вона щаслива, бо знайшла свій ідеал. Це неспокійна й авантюристка вдача. Посидинки зробили його ставним на всю Францію. Всі дрижать перед

Щоденник Марії Башкирцівної — це сьогодні "бест селлер" на французькому ринку. Найпоширеніший журнал "Парі-Мат" написав про неї статтю на кілька сторінок. Але, на жаль, ця слава й популярність пропадає для українського імені, бо Марію Башкирцівну подається французькому читачеві як росіянку, а її Батьківщину-Україну називається "Малоросією".

Випадок хотів, що в українських руках і в нашій розпорядимості знайшовся прецінний альбомик — 60 власноручних, досі не друкованих рисунків Марії Башкирцівної. Коли б його видати з французькою передмовою і послати франц. пресі й бібліотекам, популярність нашої талановитої землячки була б використана для пропаганди української справи.

Альбомик мусять виїти в найближчих тижнях, щоб не втратити пригожої хвилини. Ми обрахували кошти видання і вже ustalити ціну альбому в продажі: 2 долари! Усіх, кому дорога ця справа, просимо надіслати передплату, яка дозволить нам почати друк. Поодиноким громадян і установи просимо уфундувати примірники, що будуть вислані даром для чужинців з метою пропаганди.

Список передплатників-фундаторів альбому будемо друкувати в журналі "Ми і Світ"!

Видавництво "Ми і Світ"

його памфлетами. Він борець за пропашу справу — бонапартист. Вчора в Седані він останній крикнув: "Хай живе імператор!" Сьогодні в парламенті критикував республіку.

Його прізвище Поль де Кассанья.

Що їй подобається в ньому, то ця простодушна ніжність цієї на вигляд аригантноі по статі. Вона обожає скриту лагідність цього забіяки, ламача режиму, цього запального кадета з Арманяку.

Їй байдуже. Не буде принцесою, тільки графинею. Не пощастило мати впливу на ставлення папів, то може пощастить поставити імператора, допомагаючи Кассаньякові здобути трон для імператорського принца.

Але одного вечора прийшов граф Кассанья на вечерю до Башкирцевих. Він хвилюється, бо наступного дня має битися проти якогось Ляндіріє. Маруся також має поганий день. Вона загубила свого собачку Пінча. Це, щоправда, трапляється майже кожного тижня, але вона нервується. Це сердить графа і нараз він каже:

— За кілька годин мене може вб'ють, а ви думаете тільки про свого собачку.

Маруся здвигає раменами і мовчить, по дитячому надувши губи. Поль де Кассанья втрачає холодну кров і сердито питається:

— Коли б хтось дав вам вибрати — моє життя або віднайдення вашого собачки, що ви вибрали б?

— Пінча! — відповіла Маруся.

Ледве це сказала, зараз пожалувала, помітивши хмару на обличчі графа. Саме дістала з Ніси фіялкову есенцію, хоче подарувати її Кассанякові, але він відмовляється взяти:

— Залишіть її для свого Пінча, коли повернеться!..

Велика любов, народжена серед звуку наполеонських фанфар, вмирає після уколу шпильки.

**

Може її надто гарне личко відстрашує чоловіків? Добре, тоді вона його скрие.

Одного ранку Гю де Мопассан, це було на початку його слави, дістав листа. Поглянув на підпис. Незнайома: міс Гестінгс. Адреса на відповідь: чи-сло поштової скриньки.

Тон листа його зацікавив:

"Тепер, послухайте мене: я залишуся завжди незнайомою і не хочу вас бачити навіть здалека. Хто зна, може ваша голова не подобається мені?! — Я знаю тільки, що ви молодий і неодружений, дві основні прикмети посеред захмареної блакиті.

Але хочу попередити вас, що я гарна. Нехай ця солодка думка захопить вас відповісти мені. Мені здається, що коли б я була чоловіком, не хотіла б взаємин, навіть листовних, із незугарною старою англійкою."

Мопассан відповів. Маруся Башкирцівна, бо це була вона, пише вдруге, ще дотепніше.

Але письменника нападають сумніви. Стільки ж у нього вогорів. Чи це не погана гра? Він стає обережніший. В наступному листі пише:

"О, тепер я знаю вас, гарна маско. Ви професор шостої класи в лицю Людвіка Великого. Признаюсь, що я дещо вагався подерти ваш папір, що воняє табакою!"

Маруся відповідає, підписавшись: "Жозеф Савантен."

Мопассан тратить терпеливість і висилає листа порожнього і нечемного.

Маруся, ображена вульгарністю, заперстає переписку. З Мопассаном вона ніколи не познайомилася, вони знали тільки свої почерки.

**

"Дамське ательє" Жюліяна приміщувалось на піддаші одного дому в пасажі Панорама. Щоб до нього дістатися, треба було дряпатися по сходах — темних як ніч.

Того ранку дівчата в білих блюзах вивчали анатомію сицилійського пастушка, коли нараз двері широко відчинилися і увійшла молода дівчина. Вона була одягнена в темне соболеве хутро, а за нею йшло негрєня, несучи її картони і рисунки.

Добрий Жюліан заспокоїв цікавість дівчат і назвав ім'я нової студентки:

— Марія Башкирцівна!

Учні академії Жюліяна — це були переважно дівчата з провінції або вбогі швайцарки. Во-

ни могли зненавидіти цю кокетку, що приїжджала на курс у повозці. Але вони полюбили її з першого дня.

Вона взялася із запалом працювати. В год. 8 ранку вже була в ательє, а часто в 11 год. ночі ще рисувала. Її поступки були просто подивугідні.

Але незабаром Маруся захворіла, покликали лікарів. Недуга погіршувалась, їй поручили берегти себе, не малювати на вільному повітрі, серед вітру. Та вона не слухалась, свідомо, що їй уже немає життя, тільки животіння.

Виставила в Сальоні свою картину "Зустріч", яка знайшла признання. Але похвали її не рдволили. Вона мріяла про золоту медаль. Марусі не пощастило її здобути: смерть вирвала кисту з її рук.

**

Нічого вже сьогодні не залишилося з її майстрів — учителів. Тільки учениця їх пережила. І це не самі акварелі запевнили їй ту славу, що про неї вона мріяла, а її твір — найтаємніший, найпильніше бережений: її інтимний щоденник. Він сповнений чару далекої батьківщини — України.

Вона стала виразником тієї епохи, коли ще культивовано любов саму в собі. Останню ідиллю Марусі уважають сьогодні найбільш хвилюючою в французькій літературі любовною історією.

Ось ми серед червня 1884 року. Маруся пішла на лікарські

оглядини до професора Граншера. Він, ніжно всміхаючись, каже їй добру вістку: всі діти скасовані, вона може їсти, що тільки хоче.

Але хворі не одуриш. Маруся знає, що це тому все дозволено, бо для неї немає вже рятунку. Вона велить завезти себе на вулицю Лажандр, де живе її приятель — маляр Жюль Бастієн-Лепаж. Він також засуджений на смерть. Коли він ставив перші кроки, прозвали його "Примітив", так дуже він любив життя, світло, вільне повітря. Походив з вбогої родини і затроїв собі груди, працюючи ночами в брудному поштовому уряді.

Це, що принесла Маруся цьому вмираючому, то не була земна любов, тільки духова допомога іншої вмираючої.

Заки смерть їх розлучила, вони викінчувались у спільній агонії.

Кілька разів Бастієн-Лепаж несли до готелю при вул. Ампер, де жила Маруся. То знову Марусю заносять на вулицю Лажандр. Обидвоє грають комедію, хочуть робити враження, що вони добре почуваються. Він подивляє її сукні. Вона сидить біля його ліжка. Одного дня вона забавляється, втинаючи йому волосся. З однієї чашки обидвоє п'ють козяче молоко, яке ненавидять.

Мається враження, що Бастієн-Лепаж поважніше хворий, бо страшна недуга не опоганила ніжної краси Марусі. А все таки вона померла перша, на

одинадцять днів перед своїм товаришем агонії.

Разом вони іздать востаннє у відкритій колясці по Бульонському лісі. Вони піклуються одне одним. Він застібає їй хутро, а вона виплітає для нього наушники.

Опісля Маруся вже не може вийти. Вона замикає скриньку, що в ній переховується її щоденник. Партія розіграна.

У кімнаті, що вибита біллю, такою чистою як вона сама, Маруся затрачає притомність. Опісля приходить важкий сон

агонії.

Нараз зривається. Це досвіток. Біля неї догаряє свічка. Маруся ледь чутно шепоче:

— Вона погасне враз з мною!

І справді хвора не пережила цього тендітного проміння.

Маруся Башкирцівна померла. Її чоло не вкрив лавровий вінець. Чи мачушиною була її доля? Ні, бо хоч вона й не зазнала оплесків слави, то здобула щось куди триваліше — оплески сліз.

Г. Г.

3 мандрівок по Парижі

АФРИКАНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Найінтереснішою з мистецьких виставок, що тепер відкриті в Парижі, не є виставка картин Пікассо. Нам найцікавіше було побувати при вул. Вольні, де виставлене африканське мистецтво.

У Парижі бувало вже чимало виставок мистецтва негрів, але, мабуть, ще ніколи досі не було виставлено стільки експонатів і такої високої мистецької вартости. Це не була документальна виставка чи етнографічна, це було мистецтво, справжнє музейне мистецтво.

Чимало думок нам приходило під час оглядання тих 325 експонатів. Нас вражала різноманітність негритянського мистецтва. Як і в нашій сучасній штудії, слідні там впливи й переходи з абстракції до найсмільчивішого експресіонізму, від примітивізму до класицизму.

Інша прикмета, що кидається ввічі — це авторитативність і ригоризм цього мистецтва. Раніше, бувало, нас ударяв примітивізм, інфантілізм, спонтанність і деяка недбалість. Але ці речі, зібрані тепер, це вже замкнені композиції, приємні і могутні. Скрізь найкраще викінчення.

У протилежності до нашого західного примітивного мистецтва — до мистецтва галійців і скитів, негритянське мистецтво не завжди є утилітарним. Дуже мало речей щоденного життєвого, а все інше то статуєтки предків, богослужбні маски тощо. Отже це мистецтво не служить матеріальному життю, воно радше духовне як світське. І саме це надає поваги цій виставці.

І яка лекція скромности, коли глядіти на ці всі анонімні

твори штуки, інколи куди ви-
сачи від західних творів, підпи-
саних визначними іменами!
Шляхетність деяких облич на-
гадує шедеври єгипетського і
грецького мистецтва. Отже чи
можемо ще говорити про по-
ступ в мистецтві? Справді
можна зрозуміти мистців і
скульпторів початку нашого
століття, що відкривши нагло
це невідоме мистецтво, відмо-
вилися від своїх шкіл і їхньо-
го навчання. Але як це їм важ-
ко віднайти природний сенс
експресивної і гарної форми!

Вживані матеріяли такі ж
різномодні, як і композиції. Це
дерево, камінь, метал, слонева
кість, глина, це також ніжні
текстилі, і золото. Скрізь пов-

но символізму, що дає над-
хнення артистові і кермує йо-
го рукою.

Яка шкода, що духовне ба-
гатство християнізму так мало
проявляється в мистецьких тво-
рах. Може щойно ці африкан-
ські мистці, віднайшовши нове
джерело надхнення, присвятять
своє мистецтво на службу хри-
стіянській вірі. Бо хіба ж це
вже неможливе, щоб пластич-
не мистецтво дало нам однієї
днини шедеври, які силою ек-
спресії дорівнювали б творам
цих вдуховнених негрів? —
На жаль, як досі, всі нові спро-
би залишаються далеко позаду
створеного нашими предками.

(пф)

ЯК ДОВГО МОЖНА ЖИТИ БЕЗ ХАРЧУ І ВОДИ?

Це два різні питання, бо без харчу може людина прожити
куди довше, як без води.

Траплялися випадки, що люди жили без харчу повних два
місяці. Але це внімкові феномени, бо в основному вважається
40 днів за крайню межу витривалости людського організму. Де-
хто добровільно постив тридцять і більше днів, втративши за
той час 20-25% ваги тіла. Кажуть, що людина може втратити
в наслідок голоду навіть 40% своєї ваги й опісля, коли почне
їсти, назад повертається до давньої ваги.

Натомість куди важче прожити без напиту. Це вже тільки
питання днів, а не тижнів. Час, який людина може витримати
без води залежить від різних чинників: від температури, інтен-
сивности сонця і від ступня вогкости повітря. Посеред гарячої
і сухої пустині люди вмирали без пиття вже по 24 годинах.
В більш сприятливих умовах можна прожити 4-7 днів.

Отже, коли без харчів можна жити кілька тижнів, то без
води всього кілька днів, а без повітря всього кілька секунд.

МИЛЬНЕ ОЗЕРО

Чи можна прати білизну без мила, без допомоги пральної
машини, без найменшого напруження м'язів? Виявляється, можна.
В Америці, в штаті Невада, є дуже цікаве озеро — Моно. В на-
роді його називають просто "Мильне озеро". Коли намочити в
цьому озері навіть найбруднішу білизну, вона стає білосніжною.
Це відбувається в результаті дії соди, яка у великій кількості
розчинена в озерній воді.

Л. Бачинський

ТАЄМНИЧЕ ЖІНОЧЕ СЕРЦЕ

.... **Небезпечна краса**
Лиш сліпець і мертвець
Є надійний борець.

(З пам'яті, поезія Вороного)

Підчас першої світової війни я був поранений коло села Радохонці в Галичині. Деякий час лежав в шпиталі, а потім відіслано мене для поправлення здоров'я в Гурзуф на Кримі.

Гурзуф — це бідне татарське село, над самим берегом моря. Спускаючись фірою або автом з перевалу найвищого верху Айли, побачите чудовий краєвид: прегарне синє море, блакитне небо, без хмариночки й багату рістю, майже дикої природи.

Найкращі місця на побережжю моря є в руках росіян. Тут вони плекають славний кримський виноград, прегарні яблука "Сінап", що їх висилають до Москви і Петрограду, а над самим морем побудовані розкішні вілли, де влітку відпочивають високі достойники й багаті люди. Недалеко є місцевість Лівадія, де побував цар з родиною.

Місцеве населення здебільшого притіулилось на горах, в дуже примітивних хижак-саклях. Живе в злиднях.

Головним зарібком татарів були літники. Для них вони служили провідниками по горах, возили їх до Ялти й інших відпочинкових місцевос-

тей, вчили пань їздити верхом на конях, продавали всякі дрібнички, возили човнами, старі жінки ворожили, а гарні хлопці мали великий успіх серед вибагливого жіноцтва.

Хто раз побував над Чорним морем, поже в Алушті, Алунці, Гурзуфі, Ялті, Лівадії, Евпаторії чи деінде — ніколи не проміняє Криму на будь-яке інше місце відпочинку. Тут крім краси природи, лагідного підсоння, чудових околиць, знаменитих купелів, смачних овочів, — ви чуетесь вільними: не бачите фабрик, димарів, не чуете гуків, свисту, крику, гори не пориті підземними залізницями, не побудовані різні кабарети, а все нагадує щось первісне, чисте й здорове.

Правда, це було давно, не знаю які наступили зміни з того часу, коли я там був і коли трапилася ця дивна пригода з тією чарівною і багатую жінкою.

Шпиталь, де я був на лікуванні, утримував на власний кошт багатий купець Первущин. Нас було там 6 старшин, по два в кожній кімнаті. Зразкова обслуга й лікування, добірний харч і саме підсоння — швидко погоїли наші рани й усі болі. Дозволено нам робити більші або менші прогульки та бути поза шпитальним доглядом. Я лежав в кімнаті з поручником Кілюком.

Герой мого оповідання мав 36 років. Був жонатий, батько 3 дітей. Народився в Джаркенті, Семіріченської округи, в Туркестані, по національності був сарт. Кілюк мав широке чоло, здушене й приплескане лице, вузькі очі й обличчя покарбоване віспою. На війну забрано його простим вояком, але за бойові заслуги дістав різні відзначення, покінчив старшинську школу й три рази був ранений. Людина малої освіти, без спеціального виховання та знання товариських форм поведінки. Вояк з кости й крові. Характер мав добрий і лагідну вдачу.

Я був на 12 років молодший. Ми ходили разом на прогулянки. Він розказував мені про звичаї й обичаї сартів, про боротьбу з посухою, а я про наше Запоріжжя, про рідне місто Січеслав, і так минали дні.

Що неділі й свята ми ходили до місцевої церкви й ставали близько дверей так, щоб бачити всіх, хто входить і виходить.

Одної неділі стояли ми на своїх "позиціях" і помітили, що з'явилося три нові особи. Вони зразу привернули до себе увагу всієї "церкви". Усі були однаково одягнуті, в гарних спортових сукнях, в білих шапочках, і головне — були дуже гарні. Цікаві розвідали хто вони, ми по Службі Божій пішли за ними, в пристойнім віддаленні. Виявилось, що вони замешкали в моєї припадковій знайомій в Гурзуфі, старшої попаді, вдови, у якої я купував квіти та інколи для розваги дещо допомагав біля троянд. Декілька разів запрошувала

мене на чай з вишневим варенням (конфітурами) і ми заприятючилися.

Це наше знайомство я тепер використав. За пару днів вдумав причину відвідати стареньку паню Афонську. Але Афонська зразу пізнала причину, яка нас привела до неї й зустріла нас словами:

— Миленькі гостоньки. Дуже рада, просимо до хати. Щось давненько вас не було. Знаю, знаю, чого прийшли. вже наглянули... Що, правда, гарні... Га?

— Та де там! — став я оправдуватися. — От прийшли вас відвідати, на квіти подивитися. Дотепер не мали часу...

— Ет, не кажіть неправди: бач як вистроїлися. Нібито в садку хочете допомогти. От скажіть просто — хочете познайомитися з моїми гостями.

Пані Афонська оповіла нам що її багаті літники поїхали до Ялти й радила прийти другим разом, а вона нас познайомить, як буде нагода.

Ще того ж тижня ми познайомилися з одною з тих, що про них "говорив" весь Гурзуф. Пізніше пізнали ми всіх трьох сестер.

З розмов і помічень ми довідалися, хто вони й чого приїхали.

Дві старші сестри були заміжні, третя — панянка. Всі великі багачки з Петрограду. Старша Лідія — власниця театру, ресторану і каварні "Акваріум", де перебувала й бавилась сама аристократія. На побережжі ріки Неві мали вони палац, колись власність князя, здається Куракіна, який, програвшись в карти, позичив

КНИГАРНЯ Й КРАМНИЦЯ B A Z A R C O.

1615 Dupont St.

Toronto, Ont., Tel. LE 1-2197

має всі українські видання
й книжки, українську й чу-
жомовну пресу, шкільне й
канцелярійне приладдя, гра-
мофонні плити тощо.

гроші, програв і їх та мусів
продати свій прегарний палац.

Цей палац був на Морській
вул., в дільниці багатів. Опо-
відали, що то був дуже гарний
будинок, уряджений вибагли-
во, навіть із стрільницею на
піддаші. Підчас війни один по-
верх того палацу власники
віддали під шпиталь і удер-
жували його на свій кошт.
Щоби зберегти різьбу і ма-
льовання на стінах, все оша-
льовано дошками й помальо-
вано на біло.

На початку війни вся ари-
стократія була жертвенна й
було модно надавати стрій се-
стер жалібниць. У своєму влас-
ному шпиталі, дві молодші
сестри Стефанія й Євгенія взя-
ли на себе цей обов'язок, а
старша Лідія займалася цілою
господаркою. Усі три сестри
були світовими дамами, ари-
стократками в повному розу-
мінні, володіли французькою
мовою і своїм виглядом та по-
ведінкою викликали до себе
пошану.

Старша сестра Лідія до на-
шого товариства рідко прилу-
чалася. Середня сестра Стефа-
нія була дружиною багатого
купця Єлісеєва. Хто бував у
Москві або Петрограді, — той

напевно на головних вулицях
стрічав модерно уряджені га-
строномічні крамниці його фір-
ми. Єлісеїв був купець-потен-
тат, з великими впливами, ме-
ценат ряду культурних уста-
нов, збирач малярського мис-
тецтва, а до того й пристійний
своєю зовнішністю.

Княжими дарами, кількالیт-
ньою невідступною присутні-
стю, своєю рішучістю просто
переслідував Стефанію й заво-
лодів нею не взаємною любовю
а багатством-розкішшю життя.

Коли я вперше зблизька по-
бачив Стефанію — вона вида-
лася мені пречудовим образом.
Подібної краси я не зустрічав
ще. Була така чарівна, що тре-
ба було її краси боїтися, уни-
кати, бо горе тому, хто поко-
риться їй. Я не перебільшую.
Я відчув страх і почуття своєї
мізерности. Від першої зустрічі
я вирішив якнайдалі сторони-
ти від неї.

Пані Стефанія, як вийшла за-
між, стала невільницею. Подруг
не давав їй волі, оточив ба-
гатством але й настирливою
опікою, шпигував за кожним
її кроком, за кореспонденцією,
не мав границь своєї непога-
мованій заздрості, яка доводила
до частих сцен, докорів і об-
винувачень. Стефанія покину-
ла дім, а її чоловік не переніс
цього й покінчив життя само-
губством.

У Гурзуфі вона хотіла від-
почити від великомійського
товариства, хотіла простоти,
спокою й уникала знайомства
та різних приємностей, яких в
Петрограді мала аж забагато.

Наймолодша — Євгенія була
менше гарна, але її сестра Сте-
фанія, арте дуже симпатична,

приступніша, весела, аматорка спорту, проходів, їзди верхом, веслування й плавання. Любила жартувати, була щира й мені зразу сподобалася. Ми мали подостатком тем, які нас цікавили, головню зійшлися в речах, які обидвоє любили. Часто мандрували в гори, найчастіше верхом, а я, що цілу війну перебув на коні, особливо імпував моїй товарищі проходів. Я бачив що був бажаним її гостем й відчував певну дискретну її симпатію.

В спільних проходах ми поділилися ролями. Поручник Кілюк йшов з панею Стефанією, а я з Євгенією. Так хотіли наші дами, так само хотів і я.

Деколи вечорами ми грали в карти. Пані Стефанія старалася, щоб ми програвали, тоді жадала виконання різних дрібничок, які нас осмішували. Це справляло їй приємність. Я не любив цієї невинної гри в карти. З одної сторони джентельменство не дозволяло, щоб дами програвали, з другої амбіція не годилася, щоб усе програвати та викликувати сміх і задоволення в п. Стефанії.

У гри мусів я дуже вважати й пам'ятати кожний хід, крім того старався допомогти, щоб і п. Євгенія не програвала. Часом сам програвав в її обороні, а вона поглядом своїм дякувала мені за мое пожертвування стати дурнем. Найчастіше за всіх покутував п. Кілюк, жертва наших змагань.

Одного полудня мали ми всі поїхати моторним човном на Айдалари. Є то дві скелі, що виступають з моря. Верх їх природно злучений і на ній уміщений ресторан. В місді між

скелями є отвір, котрим можна проїхати човном, коли море спокійне. Айдалари це улюблене місце вакаційників. Поетичне місце як по своїй красі, оригінальності, так і споминах.

Підчас бурі, хвилі морські скаженіють, налітають на скелі, з силою б'ються об береги та розбиваються на водяний порошок, що кропельками долітає аж до ресторану. А вдолині клекотять, шумлять і рвуться хвилі. Вони не годні побороти перешкоди, піняться, бушують і прориваються між скелями та далі б'ються до берега. Грізна то картина. Нещасливо закохані кидаются в просмик і збільшують число оповідань про Айдалари.

Прогулька цього дня не вдалася. Панна Євгенія була трохи хвора, не мала охоти їхати й при привітанні просила мене залишитися з нею. Я обіцяв. Зате пані Стефанія, ініціаторка прогульки, мала велику охоту їхати й гнівалася на сестру, коли та вирішила лишитися.

Я попросив паню Стефанію вибачити мені й сказав, що залишаюся з її сестрою, та радив прогульку відложити.

— Я прошу вас їхати з нами, — звернулася вона до мене.

Я знову відмовив, оправдуючись своєю обіцянкою.

Пані Стефанія не могла знести того, що їй хтось відмовляє і ще раз, уже поденервована, просила нас усіх їхати. Я уперся і не поїхав. Вона теж свого рішення не змінила й поїхала з поручником Кілюком.

Оця дрібна причина розбила наше товариство. Пані Стефанія не подарувала нам, що ми не послухали її просьби й не поїхали на Айдалари. Після того ні разу більше ми не ходили на прогульки, не грали до карти й вона не виходила до підвечірку, чи вечері, як ми були в їх домі.

Спочатку я не звертав на це уваги, але та ненормальність у родині і демонстрація приневолила нас перестати бути їх майже щоденними гістьми. А в кілька днів пізніше п. Євгенія виїхала в родинних справах до Петербургу. Я переконаний, що в тім п. Стефанія була найбільше винна.

Скоро по виїзді п. Євгенії Кілюк дістав від пані Стефанії білетик з проською найняти пару коней і приїхати до них.

Чемність і вдячність за гостинність вимагала зробити оцю прослугу. Мене не запрошено.

Того дня він вернувся дуже пізно. Оповідав, що їздили обидвоє до Ялти, до кіна. Пані Стефанія була дуже добра, весела, жартувала й узяла від нього обцянку, що спільно оглянуть усі дальші околиці Гурзуфу. Дійсно, щодня поручник Кілюк покидав мене й був невідступним "чічероном" пані Стефанії. Він до дрібничок оповідав мені їх прогульки, радився мене в деяких справах, випитувався, як би я поступив на його місці й т. д.

Із усіх цих розмов я завважав, що поручник Кілюк є у великих душевних клопотах. З одної сторони пані Стефанія стала для нього незвичайно прихильною товаришкою прогульок; вказувала певного ро-

ду симпатію, подавала до зрозуміння, що хоче більшої з його боку активності. Під гору сама опиралася на його рамя, розпитувала про його погляди на кохання, була ніжна й завдавала йому різні питання, що піддержували мої висновки.

З другої сторони поручник Кілюк знав себе і знав, що він дуже негарний, менше освічений, що в товаристві чув себе несвобідним, не вмів на всі питання дати відповіді й був переконаний, що з нього пані Стефанія тільки жартує, найшла собі об'єкт зробити дурня в житті, не лише в картах.

Поручник Кілюк був дуже добрим батьком і чоловіком. Майже всю свою платню висилав жінці. Часто писав, інтересувався всім що робиться вдома і ніразу не порушив подружньої вірності.

Однак дальший хід їх взаємодношень роз'язався так, що поручник Кілюк цілком

ІВАН ПАВИЧ

поруцає

смачні ковбаси, шинки
й вудженини

809 Queen St. W.
Toronto, Ont. — EM. 4-0658

стратив голову і розум. Він не спав ночами, мучився, переживав, борючись, ховався із своїми думками й став уникати мене, його свідка. Він соромився своїх учинків, соромився що заломився. Я став його тихим ворогом.

Поручник Кілюк закохався до безтями, до божевілья, як нещасний амок, гнався за тим коханням і без надуми йшов на все.

А найбільше дивним у всьому, що пані Стефанія, ця жінка з такою великою красою, відповідала йому повною взаємністю. Вона не ховалася з цим і одверто перед усіма нами виступала й поводитися так, як подружжя.

Дня 18 серпня 1915 року нам кінчався час лікування й відпочинку. Ми обидва мали виїхати на фронт до свого полку.

На два дні перед тим Кілюк з п. Стефанією виїхали до Севастополя, а звідтіль кораблем.

При прощанні я знов пригадав йому положення, родину, просив покинути Гурзуф і їхати до полку, натякнув на польовий суд, військову дисципліну і т. д. На це все він сказав: "Мені все одно, я їду з нею".

І поїхав...

З полку висилали різні рапорти, телеграми, питали мене, шукали його.

В пересланій мені кореспонденції з Гурзуфу була картка з Саак (Кавказ) з таким змістом: "Ми щасливі — ідемо далеко в світ. Нас не шукайте і забудьте. Іван і Стефанія." Під сподом дописав: — "Жінці напишіть, що мене вбито на фронті. І. К."

ГІТЛЕР ХОТІВ ВИВЕЗТИ ПАПУ ДО ВЮРЦБУРГУ

У січні 1944 року, коли альянтські війська зближались до Риму, Гітлер запропонував папі Пієві XII перенестися до Вюрцбургу. Папа й кард. колегія запротестували проти цього задуманого насилля. Боячись обурення католиків у світі, тоді вже послаблений Гітлер не відважився застосувати силу.

Цей невідомий досі факт опублікував недавно Іджіно Джіордані в книжці "Життя проти смерті", що її вручено також папі.

АСФАЛЬТОВІ ГОРИ

У західній частині Китаю, на річці Лям, недалеко від озера Айрик-Нур, височать гори, що складаються з масних напластунів. На деяких вершинах цих гір прориваються джерела — не біля підніжжя, не на схилах, а саме на вершинах. Великі бульбашки часом виринають з дна цих природних криниць, і лопнувши, розтікаються на поверхні води масними плямами. Це з глибини по тріщинах виділяється нафта.

Чорні гори складаються не з мінералів, не з глини чи піску. Це затверділа нафта, що перетворилася в асфальт. Дослідне застосування цього природного асфальту для тротуарів дало найкращі результати.

КУДИ ІДЕ ЛЮДИНА?

Недавно появилася книжка французького вченого Жана Ростанда під заголовком "Людина в обличчі останніх здобутків біології".

Це не саме тільки перерахування досягнень біологічного знання. Кожне велике відкриття автор книжки супроводить своїми рефлексіями про майбутні наслідки цього факту на полі науки, моралі й соціального життя.

Ось один з найбільших досягнень модерної біології, т. зв. партеногенеза — народження без батька. Її вже випробувано на зайцях і тільки моральний аспект*) не дозволяє її застосувати у жінок. Штучне запліднення робить великий прогрес. Просліджено, що людське насіння може переховуватись у низькій температурі дуже довгий час. В США вже народилось троє дітей з насіння, перехованого кілька місяців. Отже, можливо, що колись народиться дитина по батькові, що давно помер, може в кількадесять і в кілька сотень років. Бо т. зв. гени можна століттями втримувати при життю.

Досліди над гормонами ще в пеленках, але вже від кіль-

канадцять років вчені можуть, перецеплюючи гормони, перемінювати пол.

Та це ще не все. Людина продовжує собі життя. Може вже незабаром почнуться також експерименти, щоб виплекати людське ество на багато інтелегентніше, як теперішня людина. Чейже пощастило вже подвоїти число хромозомів у рослинах і випродукувати шляхетніші й більш витривалі породи. Отже чому ж не можна було б здійснити цього у вищих ествах?! Експерименти із саламандрами, мишами і навіть зайцями вже виявились успішними. Старовинний міт про надлюдину на наших очах стається дійсністю. Дай Боже, щоб це сталося, але щоб з подвоєнням інтелекту подвоювались також добрі прикмети характеру й виєліміновувались погані!

Але є три ділянки — стверджує Жан Ростанд — де немає прогресу й перед якими стоять безрадно вчені, а саме: формування ества, еволюція пород і початок життя!

Наука може тільки стимулювати вияв тих прикмет, які вже існують в організмі, але вона не може їх створити з нічого.

---

*) Моральність штучного запліднення була темою однієї з недавніх промов папи Пія XII. Ось офіційне становище Церкви в цій справі: "Штучне запліднення нарушує право, набуте подру-

гами через подружній контракт, щоб у подружньому акті знаходивсь повне заспокоєння їх природний гін. Подружній акт не дає права на штучне запліднення, бо це право заперечувало б природне право подругів. Не дає такого права й "дитина", бо "дитина" не є першою ціллю подружжя. Об'єктом є "природні акти, які здібні зачати нове життя і які призначені для цього." Отже штучне запліднення порушує природний закон і противиться праву й моралі.

Церква виключає таке поняття подружжя, що ставило б собі ціллю тільки егоїстичні чуттєві і фізичні заспокоєння самих подругів. Але Церква виключає також протилежне, — намагання відсепарувати в розродчому акті біологічну активність від особистого відношення контрагентів. Дитина це овод подружжюї спільности, яка вловни виявляється через довершення органічних функцій і з цим зв'язаних зміслових емоцій, духової любови і безкорисливости, що їх оживляють. Отже в спільности цього людського акту лежать біологічні умови генерації. Ніколи не можна розділювати цих різних аспектів.

Взаємини, які поєднують батька й матір з їхньою дитиною мають свій корінь в органічному факті, але ще більше в свідомому акті подругів, які віддаються одне одному, і яких бажання віддатися розцвітає і знаходить повне завершення в естві, яке вони приводять на світ. Тільки ця посвята себе, великодушна в своїм принципі і важка в реалізації, враз з свідомістю відповідальности, яка з нею пов'язана, може гарантувати, що справа виховання дітей буде проведена з усією печалівістю, відвагою і терпелівістю, якої вона вимагає. Отже людська плідність, поза пляном фізичним, збуджує також основні моральні аспекти, які конечно слід брати під увагу, навіть коли розглядається справа з медичного пункту бачення."

ЧИ ВМІЄТЕ ПЛАВАТИ?

Кожні вакації приносять дуже поважні цифри потоплень і випадків. Бравура, незнання небезпеки, паніка, нерозважність — це найчастіші причини нещастя.

Гори й моря не є зрадливими для своїх приятелів. Але — казав св. Екзуперій — треба вміти їх уласкавити.

Плавання це найприродніший із усіх спортів і він має найбагатше минуле, бо практиковано його завжди.

У Єгипті виливи Нілю зобов'язували чоловіків і жінок

вивчатися плавати в наймолодшому дитинстві. Вони плавали з гігієнічних причин, для приємности і щоб уникнути захворювань, спричинених надто гарячим сонцем. У Греції говорили про неука: "він не вміє ні читати, ні плавати".

Це все вказує, яке велике значення має цей спорт, що його в нас чомусь уважають тільки милим проведенням часу.

Дитина майже природно тримається на воді, якщо вона не має страху перед нею. Отже

треба їй тільки постійно робити рухи, що їх вона повторює майже інстинктивно.

Пригожі обставини, які маємо сьогодні і майже скрізь недалеко віддаль від моря чи від більших рік, мусять заохотити нас обов'язково навчити плавати наших дітей. Це повинно статись таке самозрозуміле, як наука читання.

Плавання — це комплетний спорт, що гармонійно розвиває всі м'ускули. Він дозволяє поліпшити ритм віддихання, витривалість і синхронізацію рухів.

Мабуть, уже недалекий той час, коли плавання буде обо-

в'язковим предметом навчання в усіх школах. Звичайно, що заки хтось почне вправляти цей спорт, повинен піддатись докладним лікарським огляди-нам.

Деякі практичні поради

— Добре знати, що кравль є найбільш атлетичним, а брас найгігієнічнішим із стилів.

— Хто має вразливі очі, краще хай придбає собі підводні окуляри.

— Волосся, головні в жінок, найкраще забезпечує чепчик з пластичної матерії.

— Надто довге плавання в дуже холодній воді може спричинити витворення підшкірної верстви жиру.

ЧОМУ ВИЛИ ШАКАЛИ?

Індійська казка

Давно колись жив в Індії один дурний цар. Він дуже дивувався, коли йому доводилося чути виття шакалів у джунглях. Однієї зимової ночі, коли віяв різкий, холодний вітер, шакали зняли таке нестерпне виття, що цар запитав одного з придворних:

— Чому ці звірі так жалібно виють?

— Вони страждають від холоду, ваша величність, — відповів придворний, — отож вони й скаржаться...

— А що ж їм потрібно?

— Їм потрібен захист від холоду: будиночки й тепла постіль.

Цар був дуже збентежений тим, що в його державі бідують шакали. Він наказав придворним взяти з каси п'ятсот золотих мохурів, побудувати на ці кошти будиночки для нещасних звірів і купити для

них теплі ковдри.

Один з придворних — великий хитрун і халуґа — взяв гроші з державної каси і поклав собі в кишеню, виділивши, звичайно, якусь частку і для своїх підлабузників.

Минув час, і про шакалів більше ніхто не згадував. Аж ось якось вночі вони знову почали жалібно вити. Цар негайно викликав придворного і запитав його:

— Хіба ці нещасні не одержали того, що їм потрібно?

— Ні, володарю світу, вони одержали все, — відповів придворний.

— Чому ж вони знову виють? — запитав цар.

— Це вони від щирого серця дякують вам, ваша величність.

— А, он воно що? — вигукнув дурний цар, гордий тим, що ошасливив шакалів.

ЕКСПЕДИЦІЯ ПО ФІЛАТ. ЗОЛОТЕ РУНО

Коли Державний Секретаріат Пошт і Телеграфів Зах. Української Народньої Республіки випустив 1918-19 р. перші поштові марки, вістка про них швидким темпом пробігла через кордони суміжних країн та викликала неабияке зацікавлення чужинних філат. кіл. Воно загострювалося ще більше через те, що можливість придбання цих марок була мінімальна та взагалі мало хто поза межами ЗУНР їх бачив, бо поштові зв'язки, з причин військових дій між сусесорами бувшої австр. монархії, були припинені. Замітна метушня за марками ЗУНР проявлялася особливо гостро в колах збирачів, а передусім філат. торгівців м. Відня, що зразу оцінили прибуткові можливості з розповсюдження їх у зах.-євр. країнах. Тоді стається подія, що нагадує старинний грецький переказ про експедицію аргонавтів за золотим руном. Цим новочасним аргонавтом, що забажав здобути золотий скарб у виді зах.-укр. поштових марок, був віденський філат. торгівець Йозеф Баумгартен. Один із нечисленних чужинців, що на власній шкурі знавав труднощів, серед яких поставала молода зах.-укр. держава, переборює усі скілли й харібди та здобув цей пожаданий всіми скарб. Заголоджений і напівзамерзлий, бо поїзд, що ним користувався годинами, а то й

днями, простоював на відлюдних станціях, щоб навантажити дров, якими тоді нагрівалися залізничні паровози, прибув цей віденський аргонавт 7 травня 1919 р. до Станиславова, тодішнього центру ЗУНР. Тут, неначе в заплату за небезпеки й невигоди їзди, стрінувся з великим успіхом, що його завдячує сприятливій поставі державних чинників ЗУНР. Йому пощастило закупити поважні кількості різноманітних випусків зах.-укр. поштових марок, між ними багато таких, що сьогодні оцінюються у сотні доларів. Під час свого побуту в ЗУНР, що поневолі продовжувався, бо неможливо було одержати транзитні візи, Баумгартен був свідком історичних подій, які заіснували в цих критичних для ЗУНР днях, — бачив евакуацію Уряду, приїзд англ.-амер. місії і ін. та врешті приєднався до нім.-австр. місії, що вибрала напрям на півд.-схід, щоби вискочити із воєнного кітла. Тут, однак, попадає у другий котел, що постав внаслідок зрадницького нападу румунських військ на Покуття. Всі заходи перейти через Мадярщину, де був больш. переворот Беля Куна, не дали успіху, аж врешті він опинюється у кігтях польського наїзника, де йому закидають шпіонажу, побуває в тюрмах Дрогобича й Львова, у розпорядженні воєнного суду і тільки випадком,

за порукою одного із бувших його покупців-філателістів виходить на волю та після 58-денної мандрівки повертається до Відня, щасливий що врятувалося здобуте золоте руно — багатющій матеріал зах.-укр. поштових марок.

Свої подорожні пригоди та джерельний опис зах.-укр. виступів подав Баумгартен у кни-

жечці "Вест Україна — Майне Райзеерлебніссе".

Труд Баумгартена не пішов на марне, він врятував від неминучої загибелі велику кількість зах.-укр. поштових марок, що тепер прикрашають колекції збирачів, та причинився до їхнього систематичного скаталогування на основі автентичних інформацій та власних спостережень. Ю. Максимчук

ШЕВЧЕНКО І КУЛІШ НА КАНАД. ФАРМАХ

У віддалі 60 миль на південь від Вінніпегу, на пограниччі Канади й ЗДА, лежить містечко Вайта, що раніше називалося Шевченко. Мабуть, нашим піонерам не стало переконливих аргументів, щоб оборонити оселю перед закидами, мовляв, англосаксонцям важко її вимовляти. З тієї причини в 1908 році назву замінено на Вайта, хоч з таким самим успіхом можна було замінити на "Тарас", коли вже важко було вимовити "Шевченко".

Сьогодні Вайта — це майже українське містечко. Є там також поштова станиця і до 1908 року на кожному звітті виланому листі писалося: "SZEWCZENKO, MAN."

Перші українські поселенці приїхали до тієї місцевості в 1896 році. Сьогодні Вайта має 400 мешканців.

Повністку Вайта ми включили до нашої збірки не тільки тому, що вона пригадує нам свою першу назву, але й тому, що вона повинна бути пересторогою для українців Канади, що подібна історія із зміною назви може трапитись і з іншими назвами українського походження.

До цієї групи повністок належать також печатки поштової станиці Куліш, Ман, що лежить на північний захід від Вінніпегу і носить назву "від Пантелеймона Куліша, українського поета, письменника і перекладача Біблії" — як пишеться в англломовних назвознавчих джерелах. Куліш — це нова фармерська поштова станиця, що в її околиці розкинулись фарми-хутори наших людей. Тут є також українська церква. Торговельно Куліш, як

і місцевості Україна, Галич і Богдан, гравітують до Давфину.

Є в Канаді ще оселя Боян, яку можна було б зарахувати до цієї групи, але вона перенесена з Буковини і — як на-

жуть дослідники — не має нічого спільного з Бояном із "Слова о полку Ігоревім". У Бояні була фермерська поштова станція до 1913 року.

С. Гела

УСПІХ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТА

Українець — студент Мек-Гіллського університету в Мон-треалі, Радослав Жук, здобук першу нагороду на всеканадійському архітектурному студентському конкурсі, нарисовавши план української церкви й парафіяльного центру. Нагородою є стипендія на однорічні студії в Європі, wraz з оплаченою дорогою туди й назад.

Радослав Жук народився в Зах. Україні і wraz з батьками д-р С. Жуками прибув до Канади всього 5 років тому.

Щиро гратулюємо молодому інженерові й бажаємо також у майбутньому своїм талантом служити добрій славі українського імени в світі.

НОВЕ В ТЕХНІЦІ

Літак порушується сонячною енергією. — Американське товариство "Гофман Електронікс" виставило у Сан Франціско модель літака, що порушується енергією із соняшної батерії.

Атомовий годинник. — Перший у світі атомовий годинник пущено в рух у В. Британії. Сконструювала його лабораторія фізики в Теддінгтоні. Він міряє час, реєструючи "атомову фреквенцію" і його відхилення від ідеального часу не більші як на одну соту частину секунди на рік.

Портативний телевізійний апарат. — В Англії є вже в продажі малесенький портативний телевізійний приймач, що функціонує на електричному струмі або на 12-вольтовій батерії. Він коштує 66 фунтів.

Зуби з нільону. — Це найновіший японський винахід. Кажуть, що вони триваліші від усіх досі вживаних матеріалів. Незабаром почнеться їхня масова продукція.

Для наших читачок

ДІЄТА Д-РА МАЙО

Дієту, яку подасмо нижче, можуть робити всі, хто хотів би втратити на вазі. Вона є так укладена, що не шкодить здоров'ю і спалює надмір товщу. Це є хемічна, а не калорійна дієта, тому кількість з'їдених продуктів не підлягає обмеженню. Навпаки, треба їсти стільки, щоб не почувати знесилення. Коли, однак, хтось почував би себе голодним, нехай вип'є склянку помідорового соку. Альоголою під час тривання цієї дієти слід не пити. Яйця — тільки варені на твердо.

Від докладності переведення цієї дієти залежить успіх. Можна втратити на вазі від 6-15 фунтів жиру.

Дієту можна повторити за деякий час.

Понеділок

Снідання (завжди те саме, за час тривання дієти): грейфют, 1-2 варені на твердо яйця, чорна кава (без цукру і без молока).

Обід: яйця (5-7), грейфют, чорна кава.

Вечера: яйця, мішана салата, 1 сухий товст.

Вівторок

Обід: як у понеділок.

Вечера: смажений без товщу стейк, помідори, зелена салата, салера, оливки, огірок, кава або чай (без цукру і без молока).

Середа

Обід: яйця, помідори, шпінат, кава або чай.

Вечера: 2 смажені баранячі котлети, салера, огірок, кава.

Четвер

Обід: яйця, шпінат, кава.

Вечера: яйця, білий сир, шпінат, 1 сухий товст, кава.

П'ятниця

Обід: як у четвер.

Вечера: риба, мішана салата, 1 сухар, грейфют, кава.

Субота

Обід: овочева салатка.

Вечера: смажений (без товщу) стейк, салера, огірок, кава або чай.

КОСМЕТИЧКА

ОЛЬГА КОЛЯНКІВСЬКА

(французький і німецький дипломи)

Плекання краси й поради. Спеціальність: електроліза (повне усунування волосся), електромасажи, електричні манікюри (найновіша метода); креми й парфуми найкращої французької і світової фірми "Лянком".

Домовляйтеся телефоном у веч. години:

LE 6-8373

Неділя

Обід: холодна курка (можна з'їсти й цілу), помідори, грейфрут.

Вечеря: яриновий суп, курка, помідори, варена капуста, морква, грейфрут, кава або чай.

Наступного тижня повторити це саме.

Перших декілька днів приходить важко, але згодом приймається й легко можна перетримати цих два тижні, а успіхи будуть очевидні.

Подаєла — О. Ко.

ВАКАЦІЇ ДЛЯ ВАШОГО ТЕМПЕРАМЕНТУ

"Я повертаюся з вакацій більш змучена, як тоді, коли виїжджала," — "Я ще змарніла над морем і шкіра більше висохла!" — "Я прибула ще на декілька фунтів, хоч мені треба було змарніти!"... Такі скарги чується після кожних вакацій. Бо кожний думає, що з побуту в горах чи над морем обличчя й лінія можуть тільки скористати. А так воно не завжди є, бо коли хтось мало спав, замало чи забагато їв, робив весь час надто важкі прогульки по горах, — то може повернутися до праці ще більш змучений, як виїхав.

Отже хочемо дати декілька порад, як провести вакації, щоб принесли вони користь і для вашого здоров'я і для вашої краси. Шукайте себе в одному з чотирьох темпераментів, що їх подаємо, або в їхній сполуці, бо рідко трапляються в житті чисті типи темпераментів.

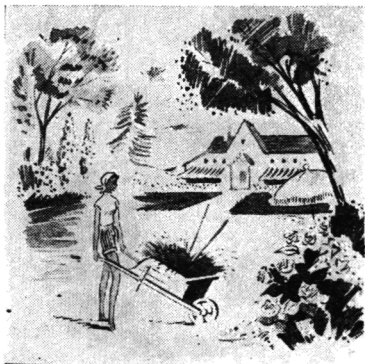
ПЕРШИЙ ТЕМПЕРАМЕНТ

А. Зовнішній вигляд: Ріст, звичайно, вищий середнього. Постать струнка, гармонійна, мускуліста, радше худощава. Кості добре розвинуті, багаті

у вапно. Шкіра густа, добре відживлена, схильна до виразок і акне. На бороді часто буває досить сильний заріст.

Б. Психічні прикмети: Цей тип має багато життєвої енергії. Може мати або гармонійний і конструктивний характер, або — при поганих вдачах, буває важкий для співжиття, химерний і авторитативний.

Вакації для цього темпераменту: — Без шкоди для свого здоров'я він може відбувати вакації як йому подобається. Клімат і спосіб життя назагал не впливають на ці вдачі, бо

вони, звичайно, бувають зрівноважені. Їм досить задовольнитися їхнє бажання руху. У спорті вони люблять дещо перефорсовуватись і наражатися на небезпеки, тому, особливо на молодь цього темпераменту,

слід уважати. Старші повинні дбати, щоб мати також час на відпочинок. Краще їм вибирати на вакації невисокі гори, бо там немає спокуси на надто форсовні прогулянки і можна справді відпочити.

ДРУГИЙ ТЕМПЕРАМЕНТ

А. Зовнішній вигляд. — Це особи невисокого росту, з деяким нахилом переступати нормальну вагу тіла, якщо не зважається на режим і гігієну життя. У них шия коротка й масивна, м'язи дуже сильно розвинуті, кінчини недовгі, кості міцні. Груди в жінок цього типу бувають досить великі. Широке обличчя, широкий ніс, широкі й короткі долоні, короткі пальці, шкіра рожевава, добре відживлена.

Б. Психічні прикмети: — Витальність, витривалість, ім-

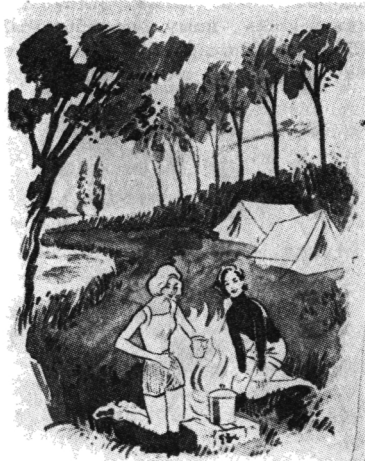
пульсивність, інколи пробоєвість. Ці вдачі милі в товаристві, сповнені гумору, але можуть також часто й швидко сердитись.

В. Вакації: — Ці темпераменти, бодай замолоду, люблять вправи на вільному повітрі. Коли старіються, люблять вигоду і тоді набирають ваги тіла й стають отяжілі: Це спричинює забурення в обігу крові й лімфатичні.

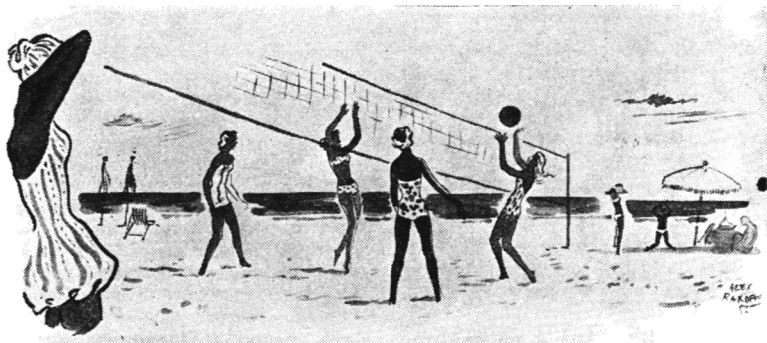
Їм слід уникати надто гарячого клімату. Замолоду вони можуть відбувати вакації, де захочуть, але радше не на тихому хуторі, де мало руху і добрі харчі. Найкраще відпочиває їм таборювання, бо вони витривалі й люблять зміни. Старші можуть відпочивати в горах, чи над морем, але уникати сильного сонця.

ТРЕТІЙ ТЕМПЕРАМЕНТ

А. Зовнішній вигляд. — Це також жінки переважно низького росту із вагою понадпересічною, але рівномірно розложеною по тілі. Якщо замолоду не вправляють спорту, то їхні м'язи мало розвинуті. Члени тіла не довгі, груди часто невеличкі, інфантиль-

ні. Обличчя довгий час захо-вувє молодечість. Воно, наче місяць у повні. В руках мають мало сили. Шкіра досить суха. Зморшок не помічається.

Б. Психічні прикмети: — Це едачі милі, мало пробосві, інколи надто пасивні, вигідні, створені для пригожих обста-вин, зате мало витривалі на всякі "удари долі".

Вакації: — Під час зими, во-ни майже засипляють, позбав-лені всякої фізичної напруги.

ЧЕТВЕРТИЙ ТЕМПЕРАМЕНТ

А. Зовнішній вигляд: — Їхній ріст дуже різний і він не є критерієм. Це типи негармо-нійно розвинуті. Отже може бути висока постать, пригорб-лена, із запаланими грудьми, — або низька, присіла. Звичайно ці особи бувають худощаві. Коли ж у старшому віці, вони набирають ваги, то це наче на-лиття водою. Основна прикме-та цього типу, то погано роз-винута мускулатура. Шкіра в

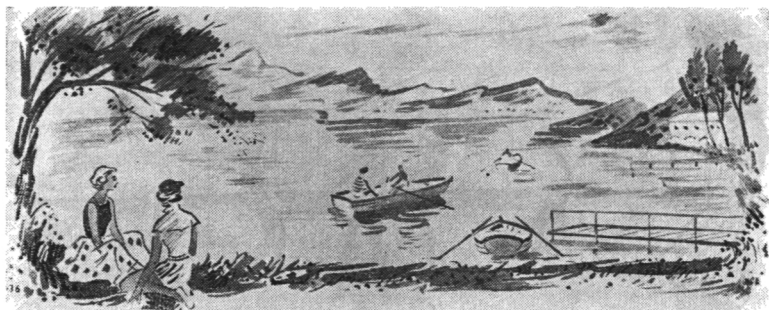
Отже для них найкраще про-вести літо над морем. Мор-ський клімат і купелі допомо-жуть їм в обігу крові і поз-бавлять їх надмірного жиру.

Коли ж це люди старшого віку, то краще їм не їхати на південне море, бо гаряч, якої вони не люблять, буде радше для них нагодою сидіти в ті-ні, без руху. Слід тоді виби-рати холодніші околиці. Моло-дим не зашкодить поміж ку-пелями пограти собі відбиван-ку, щоб зміцнити мускули.

них суха і слабо відживлена.

Б. Психічні прикмети: — Це люди нервові, їхні реакції бис-трі, часто нагальні, вітальність мала, вони "живуть нервами".

Вакації: — Їм треба відпо-чинку в атмосфері ідеально достосованій до їхньої вдачі. Отже ні надто великого фізич-ного перемучення, ні надто великих змін в способі життя. Це не може бути надто гамір-

не товариство, але й не самота, бо там вони швидко попадають в нервову депресію. Ідеальний клімат для таких темпераментів — це висота 400 до 1000 метрів, а поблизу "коро-

в'яче озеро". Плавання, умірковані соняшні купелі, водні спорти — дуже добре фізично впливають на ці темпераменти і дають їм забути про всі їхні клопоти. (К)

СТРАВИ З ОВОЧІВ (ГОРОДИНИ)

Дуже важливі поживні речовини мають в собі овочі. Крохмаль, цукор (вуглеводи), які містяться у овочах, є джерелом енергії. Особливо багата на крохмаль картопля, а на цукор — буряк, морква, капуста, дині, кавуни і ін.

Замість клітин тіла, що вже віджили, виростають нові. Матеріалом для їх росту служать білки. Їх особливо багато у горосі, квасолі, сочевиці, грибах, а також шпинаті, салаті та інших овочах. Є в овочах такі речовини, що звуться ферментами, без них не може перетравлюватись їжа.

В овочах багато різних солей, які необхідні для росту кісток, без них кістки були б м'якими, гнучкими, не здатними підтримувати наше тіло.

Багаті солями такі культури, як білокачанка та цвітня капуста, щавель, шпинат, помідори та багато інших.

Але особливо цінні овочі високою концентрацією вітамінів. Вітаміни не лише запобігають деяким хворобам, але й підтримують у нас бадьорість, добре самопочуття, працездатність.

На першому місці по концентрації вітамінів стоять капуста, морква, шпинат, салат, помідори. Досить важко назвати овочі, які б не мали вітамінів, хоча б у невеликій кількості.

Дуже корисні такі пряні овочі, як цибуля, часник. Вони містять у собі речовини, що знищують бактерії, грибки та деякі багатоклітинні організми.

Багато різноманітних страв можна приготувати влітку, коли з'являються свіжі овочі. Подасмо кілька рецептів таких овочевих страв.

БАКЛАЖАННА ІКРА

Набір продуктів на одну порцію: синіх баклажанів — $\frac{1}{2}$ шт, цибулі ріпчастої — 10 г, кропу — 2 г (одну гілочку), солі та перцю — за смаком, олії — 5 г, оцту або цитриново-го соку — $\frac{1}{2}$ чайної ложки, помідорів — $\frac{1}{4}$ шт.

Спекти баклажани у духовці, обчистити, мілко посікти, додати нашатковану ріпчасту цибулю, нарізаний помідор і кріп, посолити, наперчити, заправити олією та оцтом, краще цитриновим соком і подавати до столу.

ФАРШИРОВАНІ ОГІРКИ

Набір продуктів на одну порцію: огірків — 1 шт, яєць — $\frac{1}{4}$ шт, кропу — 1 гілочку, цибулі зеленої — 1 стеблину (невелику), масла вершкового — 5 г, борошна — $\frac{1}{2}$ чайної ложки, вершків — 1 столову ложку, сік цитрини — $\frac{1}{2}$ чайної ложки.

Свіжі огірки почистити. Якщо шкірочка не гірка, можна не обчищати. Зрізати кінчик огірка і з середини маленькою ложкою вибрати насіння. Огірок начинити фаршем і закрити зрізаним кінчиком як кришкою. Фарш зробити з крутого січеного яйця, кропу і зеленої цибулі, які перемішуються разом і заправляються маслом (половиною). Фаршировані огірки вкладаються в низеньку широку каструлю або сотейник, змазаний маслом, додають трохи бульйону. При легкому

COLLEGE STUDIO PHOTOGRAPHER

ВЛАСНИК І. ЯРМОЛЮК
499 College St. Toronto, Ont.
WA. 2-2507

кипінні доводять огірки до м'якості і заливають білим сосом.

Сос готують так: злегка підсмажують борошно у маслі, розводять соком від огірків, заправляють вершками, соком цитрини, маслом і сіллю на смак. Залиті сосом огірки ставлять на 10 хвилин в не дуже гарячу духовку. Подаючи на стіл, посипають зеленню.

ЗАПЕЧЕНІ ФАРШИРОВАНІ ПОМІДОРИ

Набір продуктів на одну порцію: помідорів — 2-3 шт, рижу — 1 столову ложку, цибулі ріпчастої — $\frac{1}{2}$ цибулини, сухих білих грибів — 2 шт, олії — 1 столову ложку, перцю м'якого — 1 горошину, солі за смаком, сиру голландського — 25 г або сухарів — $\frac{1}{4}$ шт.

З помідора зрізують вершечок і виймають насіння. Потім наповнюють його фаршем, посипають тертим голландським сиром, закривають зрізаним вершком як кришкою, оббризкують олією, складають на сковороду, помазану жиром, і запікають в духовці.

Фарш готується так: січену цибулю злегка підсмажують і змішують з вареними січеними грибами, ще раз легко підсмажують, додають варений риж, зелень петрушки, сіль, молотий перець і все перемішують.

БАКЛАЖАНИ СИНІ ФАРШИРОВАНІ

З поздовжньо розрізаних синіх баклажанів виймають насіння, наповнюють їх фаршем і кладуть на сковороду або лист фаршем вгору, посипають зверху тертим сиром або сухарями і запікають. Подаючи на стіл баклажани, поливають їх томатним сосом.

Фарш для синіх баклажанів той самий, що й для помідорів.

КАБАЧКИ І СИНІ БАКЛАЖАНИ, ФАРШИРОВАНІ ПОГРЕЦЬКИ

Набір продуктів на одну порцію: кабачків — 1 шт, цибулі ріпчастої — $\frac{1}{2}$ невеликої цибулини, цибулі зеленої — 1 стеблину, часнику — 2 зубки, олії — 1 столову ложку, томату-юре — 1 столову ложку, зелені кропу або петрушки — 2 гілочки, шавелю — 10 листочків, шпинату — 10 листків, свіжих помідорів — 1 невеликий, оцту — 1 чайну ложку, перцю — 1 горошину, солі — 5 г, моркви — $\frac{1}{2}$ шт, цукру — $\frac{1}{2}$ чайної ложки.

Кабачок обчистити, вичистити середину (зерно), налити в

"ЕЛЬДОРАДО"

(Вибрані твори Ів. Котляревського та інших українських письменників. В-во "СВІТ".

Ціна ОДИН ДОЛЯР).

Замовлення надсилайте (разом з готівкою або моней-ордером) на адресу:

IVAN MANYLO
P. O. Box 3576
Phila. 22, Pa. U. S. A.

КАРТИНИ

українських мистців
МИКОЛИ КРИЧЕВСЬКОГО
і А. СОЛОГУБА

можна набути через Вид.

"Ми і Світ"

Ціна від 30 доларів

каструлю олії, скласти в неї кабачки і довести в духовці до напівготовости, після чого витягнути з духовки, остудити і нафарширувати.

Фарш готується так: нарізану ріпчасту цибулю кинуть в добре розігріту олію і підсмажити до золотистого кольору, додати нарізану кубиками моркву і прогріти на слабому вогні до напівготовости. Потім додати томату-юре, лавровий лист, перець горошком (можна й гвоздику), стручковий червоний перець, сіль, зелень і продовжувати нагрівати, перемішуючи дерев'яною лопаткою, доки коріння будуть м'якими, а масло набере кольору томату. Заправити цукром, оцтом, часником, зеленню петрушки і добре розмішати.

Нафаршировані кабачки скласти на глибоку сковороду або в каструлю, залити овочевим відваром так, щоб рідина не накривала кабачків. Закрити кришкою, дати закипіти на плиті, а потім перенести в духовку, тушкувати до повної готовости, потім охолодити, прикрасити кружальцями помідорів, січеною зеленню петрушки або кропу.

За таким же рецептом готують і фаршировані сині баклажани. **Ольга Шевченко**

ЛІКУВАННЯ ПЕРЕЛОМІВ

Серед численних інститутів і лікувальних закладів у Києві цікаву роботу провадить Український інститут ортопедії і травматології, очолюваний професором К. М. Климовим. За останній час тут широко застосовується в практиці новий метод лікування переломів кінцівок.

Принцип нового оперативного лікування свіжих переломів застосовуваного тепер в Інституті ортопедії і травматології, полягає ось у чому. Кінці переламаної кістки міцно скріплюються між собою тавровою балкою, виготовлюваною з особливого виду нержавіючої сталі. При переломі кінцівки хворому розтинають м'язи на місці перелому (найчастіше під місцевим наркозом), з'єднують кінці переламаних кісток, а балку вміщують в жолоб, спеціально зроблений з допомогою циркулярної електричної пили на двох уламках кісток. Балка закріплюється в кістці, міцно і надійно з'єднуючи переламані частини її. Після цього накладають шви на м'язи і шкіру.

Важливими перевагами цього способу лікування свіжих переломів порівняно із звичайним є те, що тут не потрібні гіпсові пов'язки, крім того, кінцівка значно раніше включається у функцію. В інституті вже зроблено понад 1300 таких операцій.

Успішно й широко застосовується також лікування пошкоджених суглобів за методом так званої артропластики

— відновлення функцій нерухомого суглоба. Такі порушення рухливості суглобів зустрічаються досить часто. Вони є наслідком внутрісуглобових переломів, а також гнійних або туберкульозних процесів. Досі всі спроби повернути ураженому суглобу рухливість не давали бажаних результатів. Артропластика дає, як правило, якщо не повну, то цілком задовільну рухливість.

Слід відзначити практиковане в інституті оперативне лікування природженого вивиху стегна.

Багатьом, мабуть, доводилось бачити людей, у яких одна нога коротша за другу. Різниця вже в 2-3 сантиметри утруднює ходу, робить її потворною. При незначному укороченні однієї ноги трохи допомагає спеціальний ортопедичний черевик на високій підшві. Але буває, що одна нога набагато коротша за другу. В таких випадках, при бажанні хворого, нозі надають нормальної довжини і форми шляхом оперативного втручання. Це подовження кінцівки здійснюється методом невільного кісткового клаптя. Досвід показує, що така операція дає цілком позитивні результати.

Інститут провадить широку науково-дослідну роботу по вивченню біології кісткової тканини з допомогою радіоактивних елементів. Цікаві результати одержано при вивченні обміну речовин у кістковій тканині з допомогою мічених атомів.

ЗА ЧАШЕЮ ДЕЙВІСА

У тенісовому світі — чаша Дейвіса є поняттям, що має свою історію, традицію і славу. Вона стала сьогодні символом одного з найбільших тенісових турнірів.

Сама чаша — це великий срібний куваль на дерев'яній

підставі, уфундований в 1910 році відомим американським спортсменом і громадським діячем із Ст. Луїсу Двайтом Ф. Дейвісом.

Перші змагання за чашу Дейвіса відбулися 8 серпня 1900 року в Лонгвуд (ЗДА) і їх виграли американці. З того часу ці змагання бувають щороку (за винятком воєнного часу) і беруть у них участь найкращі тенісисти з різних держав світу.

В наслідок поважного числа учасників і великого простору, з якого походять змагання, турнір схематично поділений на дві великі групи, т. зв. зони, а саме: європейську й американську (інколи і далекосхідню). Дорогою спершу зональних, а опісля інтерзональних розгрівок, що їх переводить системою "мінус 1" — устійнюється визовника на посідача чаші. Останній входить до фіналу автоматично, без гор. Поодинокі змагання складаються завжди з чотирьох синглів і одного дебля.

Коли глянути на історію змагань, то зразу кидається у вічі перевага ЗДА в початках (Шредер, Тілден, Бадж) і Австралії в новіших часах (Бромвіч-Сегман, Роузвол-Год). На 44 відбух турнірів — 17 виграли американці, а 12 австралійці. Крім них тільки Англії (9 разів), завдяки братам Догерті в 10-их роках і парі Феррі-Аустін в 30-их роках, а також Франції, — єдиній неанглосакській країні, за часів Бо-

Найкраща пара тенісистів світу: австралійці Год і Розевал

ротрі 1927-33, пощастило добути чашу Дейвіса.

Про високу класу австралійських тенісистів я мав нагоду наочно переконатися, оглядаючи минулого року їхні змагання проти Мехіка в Чікаго і проти Канади в Монреалі.

Тому, що в американському таборі, по відході Траберта в

ряди професіоналістів і перестаріlosti Сейксаса нема покищо надійного нарібкү, який міг би загрожувати безконкурентній парі Год — Розевал, виглядає, що й у цьому році чаша Дейвіса повинна б залишитися в Австралії.

П. С. Змагання за чашу Дейвіса на рік 1956 почалися на кортах Європи в квітні ц. р.

ВЕЛЕТЕНЬ ЗОРЯНОГО СВІТУ

Найбільшим небесним тілом треба вважати темного супутника подвійної зірки Епсілон в сузір'ї Візничого. Ця зірка, що світить невидним для ока інфрачервоним світлом, має в діаметрі 3.840.000.000 кілометрів, всередині її вільно вмістилася б орбіта Сатурна. Літак, який має швидкість 800 км на годину, облетів би навколо цієї зірки лише за 1721 рік.

СКІЛЬКИ ЗАРОБЛЯЮТЬ СОВЕТСЬКІ КІНОЗІРКИ?

Місячна платня советських кінозірок є біля 6.000 рублів. Крім цього вони дістають під час накручування фільму щоденні премії у висоті від 200 до 1000 рублів. Отже, не погано їм живеться!

Вже вийшла з друку у Видавництві "Ми і Світ"

збірка п'єс Л. Коваленко

"В ЧАСІ І ПРОСТОРИ"

216 стор. друку, двокольорова обкладинка, ілюстрації в тексті

Ціна: 2 доляри

П'єси Л. Коваленко читається легко й цікаво, як найкращий роман!

Видавництво "Ми і Світ" випустило це єдине досі на еміграції поважніше видання нових драматичних творів, маючи на увазі виховну вагу і потребу театру й театр. літератури.

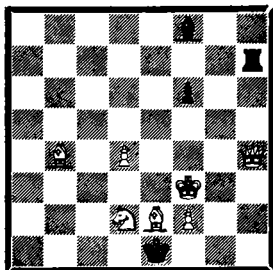
Чекаємо від громадянства, зокрема від читачів "Ми і Світ", широкої підтримки і замовлень, тим більше, що це наше перше книжкове видання, за яким, надіємось, придуть інші.

Задача ч. 11

В. А. Шиньман

"Брентавос Мансли", липень
1880

Мат у двох ходів

Розв'язання задачі ч. 8:

1. д5 — д6!

Правильні розв'язання надіслали: І. Касіячук (ч. 7 і 8), В. М., В. Ю. Маєвський і Б. С. з ЗДА, Д. Хром'як з Франції і С. Пінчак з Канади.

Турнір Претендентів

В Амстердамі відбувся шаховий турнір, що мав виявити найгіднішого суперника до змагу за першість світу з М. Ботвінником, який вже 8 років цупко тримає звання найкращого шахіста світу.

З посеред 10-х найсильніших шахістів світу перемогу здобув В. Сміслов, що вже вдруге змагатиметься з М. Ботвінником за

першість світу. Їх перший змаг у 1954 році закінчився нічиєю і Ботвінник затримав першість. Як буде цим разом — годі вгадати.

Понижче даємо цікаву партію з цього турніру.

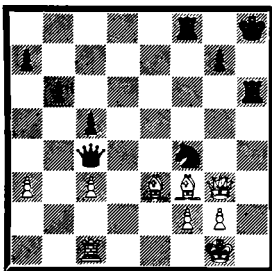
Партія ч. 11

Оборона Німцовича

Білі: Ю. Геллер

Чорні: В. Сміслов

1. д4 Кф6 2. ц4 е6 3. Кц3 Б64
4. а3 Вхц3 5. бхц3 ц5 6. е3 б6
7. Ке2 Кц6 8. Кг3 0—0 9. Бд3
Ба6 10. е4 Ке8 11. Бе3 Ка 5 12.
Де2 Вц8 13. д5 Дг4 14. 0—0 Кд6
15. Ваd1 ф5 16. дхе6 дхе6 17.
ехф5 ехф5 18. Дф3 Б67 19. Дф4
Дф6 20. Б61 Ке4 21. Вд7 Дц6 22.
Вх67 Дх67 23. Кхф5 Вце8 24. Дг4
Крг8 25. Кг3 Кхг3 26. гхг3 Дф7
27. Дг4 г6 28. Бд3 Дф6 29. Дг5
Вд8 30. Бе2 Дф5 31. Дг4 Дф6
32. Дг5 Кц6 33. г4 Дф7 34. Дг4
Ке7 35. Дг3 Кг6 36. Дг2 Кф4 37.
Бф3 Дхц4 38. г5 Вд6 39. Вц1 Вг6
40. гхг6 Вхг6 41. Дг3

41... Де4! 42. Дхф4 Дхф4 43. Бхф4
Вхф4 44. Ве1 Ва4 45. Ве8† Кг7
46. Бе4† г6 47. г4 Вха3 48. Ве6
Вхц3 49. Кпр2 65 50. ф3 64 51.
г5 Вг4 52. Вхг6† Кпр7 53. Кпр3
Вд4 54. Бе8 63 55. г6 Вд1 56. Ве7†
Крф6 і білі піддалися.

ЗАГАДКИ

ЛОГОГРИФ

А, АН, ДАМ, ДУ, Е, Е, ЗАН,
ЗЕ, І, КЕ, КИ, КОН, ЛЕВ, МЕ,
НАЙ, НО, НОН, О, ПОС, РЕ, РО,
ТА, ФУЗ, ША.

Із поданих складів створити слова такого значення: 1. збен-теження, 2. кочовий наїд на сх. березі Сахаліну, 3. місто в Голландії, 4. прилюдний розслід якоїсь справи, 5. европ. річка, 6. учень, вихованець, 7. добра слава, вироблена репутація, 8. рід поет. твору, 9. гр. філософ, творець школи стоїків, 10. дружина Могаммеда.

Перші й останні букви слів, читані від 1 до 10, дадуть назви двох дитячих опер Миколи Лисенка.

РОЗВ'ЯЗКИ З Ч. 26.

ЛОГОГРИФ

1. Сюрприз, 2. Унамуну, 3. маршал, 4. Ебро, 5. рецидивіст,

6. Котко, 7. Бальцер, 8. Осьмачка, 9. Головацький, 10. Ібсен, 11. воду. — "Сумерк богів". "Золото Райну".

МАГІЧНА ФІГУРА

1. Еліта, 2. літера, 3. тарабан, 4. тохата, 5. калина, 6. танagri, 7. сирена, 8. редута, 9. Наталя, 10. Гавана, 11. валіза, 12. Назарет, 13. покоси. 14. колиба, 15. сибарит.

ЗАГАДКА

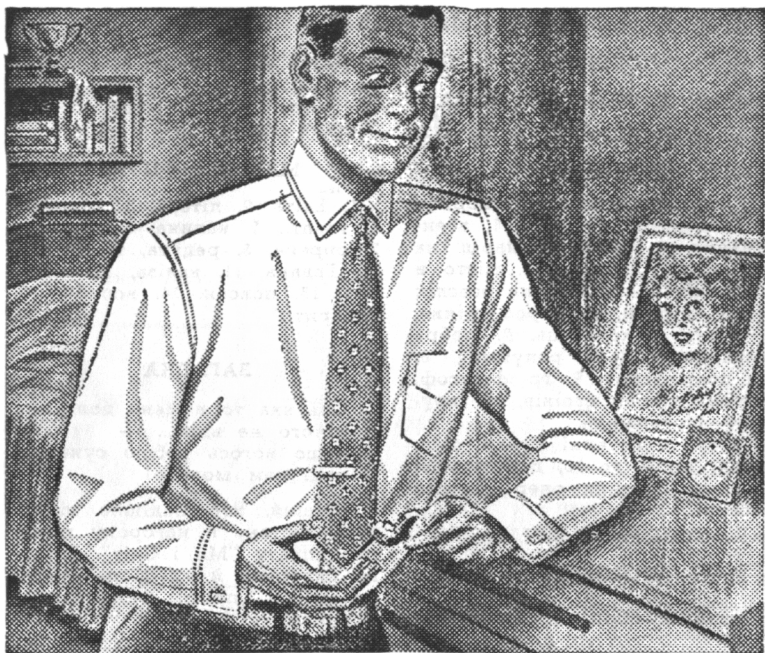
Ось яка то в мене доля,
нічого не вдію... —
якщо когось роблю сухим,
тоді сам мокрію!

Перший, хто надішле відповідь, дістане в нагороду річну передплату "Ми і Світ". Загадка складена й нагорода уфундована п. проф. Федчуком з Торонта.

ЖИВІ "РАДІОЛЬКАТОРИ"

В Африці, в її повноводих ріках живе нільський довгорил, або, як його називають, водяний слон чи мормірус. Дослідники помітили, що ця малорухома риба, розміри якої досягають іноді одного метра, спокійно порпаючись у мулі, заздалегідь дізнається про приближення ворога, байдуже, звідки б він не з'явився — спереду, збоку чи ззаду. Крім того, водяний слон однаково добре пересувається як уперед, так і назад. Виявляється, довгорил має поблизу хвоста спеціальний орган — своєрідний генератор електромагнітних коливань. Він постійно випромінює до ста електромагнітних імпульсів на хвилину. Ці сигнали, відбившись від навколишніх предметів, вловлюються "приймачем" — органом, розташованим біля спинного плавника. Ось чому водяний слон, навіть глибоко зарившись головою у мул, дізнається про приближення хижаків. Це дає йому змогу своєчасно уникнути небезпеки.

Крім нільського довгорила, є ще ряд живих істот, які мають захисні органи, подібні до вище описаних "радіолекаторів".

ВИГОДА Я ЕЛЕГАНТНІСТЬ ЦЕ СОРОЧКИ

Forsyth

З МАГАЗИНУ

Е. ДУМИН С-КА

552 КВІН ВУЛ., ТОРОНТО, ОНТ.

Фірма "ДУМИН КО." відома якістю своїх товарів та солідністю ще з України!

ЧИТАЧІ ПРО "МИ І СВІТ"

о. Монс. І. Ст., Стемфорд (ЗДА): "Хочу щиро подякувати Вам за Вашу ласкаву пам'ять і за присилані гарні магазини "Ми і Світ". Мүшу признати, що виконүете гарну працю..."

п. М. Г., Гранд Рапідс (ЗДА): "Подобається мені "Ми і Світ" тому, що в ньому немає політики, яка всім осточортіла вже. Він ү дечому нагадує мені "Пу-гу", але більше наукових артикулів, що робить його поважнішим "магазином", щось як амер. "Саснс Дайджест". Приваблює мене кутік шахів, філателістика, розв'язування загадок, чого немає в інших журналах, а також згадки про спорт..."

д-р Р. О., Нью-Йорк: "Я непокликаний критик, який, признаюсь, рідко читає Ваш журнал. Але це все, що читаю, то читаю з пріємністю. Саме короткі й цікаві статті, на мою думку, підносять вартість Вашого цінного журналу та дають змогу бодай в "сабвею" прочитати деякі статті з нього."

п-і З. Б., Парксайд (Австралія): "Ми і Світ" дуже мені подобається."

п. Ю. Т., Інфілд (Англія): "Мені Ваш журнал дуже подобається і я перечитую його від першої до останньої сторінки. Шкодную, що не є він більший об'ємом. Я читаю Ваші журнали від початку їхньої появи в Німеччині."

В. Ф., Веллінгтон (Нова Зеландія): "Журнал мені подобається і хотів би його отримувати далі".

д-р К. П., Ларчмонт (ЗДА): "Перед двома днями, в неділю, я зібрав усі надіслані Вами числа та переглянув і мүшу сказати, що "Ми і Світ" цікаво редактований і корисний. У мене, що заробляю небагато, кожний цент обрахований. Живу й працюю на селі, отже що хочу мати, то мүшу пренумерувати, бо немає в кого позичити й подивитися. Видаю досить грошей на всяке таке, що мені потрібне й тому здавалося, що без Вашого магазину міг би обійтися. Але Ваше канадійське завзяття таки показало, що й пишу Вам, і посилаю гроші..."

ДО ПРИНАГІДНИХ ЧИТАЧІВ

З багатьох місцевостей і від багатьох передплатників знаємо, що журнал "Ми і Світ" мандрує від хати до хати і кожне запернумероване число читає по п'ять і десять родин. Ми раді популярності нашого видання, але були б ще більше раді, коли б наші принагідні читачі замовили собі журнал безпосередньо в нас. Це дало б змогу зробити видання більшим і кращим, з користю для усіх. Отже ждемо на Ваші замовлення!

Гриць голодний,
Леся плаче,
Гнат сердитий
Ходить й криче:
— Не варено,
Не палено,
Злість бере,
Бо ж від ранку
До світанку
Мати біля пере!
— Справ машину,
Любий сину,
В хаті спокій
буде!...

Пральні машини найкращої марки "EASY" дістанете по
ціні \$99.00 на догідні сплати в

ALPHA FURNITURE CO.

735 QUEEN ST. W. TORONTO

Tel. EM 3-9637